

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matevž Gotovnik

Družbena konstrukcija aseksualnosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Matevž Gotovnik

Mentorica: red. prof. dr. Alenka Švab

Družbena konstrukcija aseksualnosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

*Nevidna srajca je
vsakomur na kožo pisana*

*od rojstva
pa do konca dni.*

*Čipke vsak
po svoji meri
na robove sebe šiva*

dneve in noči.

(Ifigenija Simonović)

Družbena konstrukcija aseksualnosti

Aseksualnost je razmeroma nov koncept v družboslovju, pri čemer kot aseksualne identificiramo tiste osebe, ki ne občutijo spolne privlačnosti in/ali želje po spolnosti. Leta 2001 je bila ustvarjena spletna stran Asexuality.org, ki danes združuje največjo aseksualno skupnost in trenutno šteje preko 35.000 članov. Slabo desetletje kasneje je bil ustanovljen tudi slovenski forum, ki povezuje številne aseksualne člane, jim nudi informacije ter ponuja dodatno razumevanje fenomena, ki je v zahodni družbi še precej nepoznan. Znotraj aseksualne skupnosti se je razvila raznovrstna terminologija in tipi samoidentificiranja, pri čemer ob pomanjkanju spolne privlačnosti ne nujno govorimo tudi o pomanjkanju romantične privlačnosti. V družboslovju se koncept opisuje kot spolno usmeritev in/ali identiteto, medtem ko ga medicina diagnosticira kot patološko stanje, potrebno zdravljenja. Aseksualnost izpodbija mit o univerzalnosti človeške želje po spolnosti, zaradi nepoznavanja in nerazumevanja fenomena pa družba na pojav gleda skeptično in odklonilno. Če primerjamo način obravnave širše družbe do drugih spolno usmerjenih manjšin in aseksualne manjšine, lahko potegnemo številne vzporednice. V današnji družbi, kjer ima medicinski diskurz zelo močan vpliv pri širšem kulturnem dojetanju spolnih praks in identitet, so tisti, ki odstopajo od normativne heteroseksualnosti, posledično obsojeni na stigmatizacijo. Aseksualni posamezniki se soočajo z diskriminacijo, zaradi te pa skladno z družbenimi situacijami, v katerih so, uporabljajo različne strategije soočanja s stigmo, ki jim jo je pripisala družba.

Ključne besede: aseksualnost, spolni odnos, identiteta, hetero-normativnost, stigma.

Social construction of asexuality

Asexuality represents a relatively new concept in social sciences, where being identified as asexual means not to experience sexual attraction and/or desire for sex. In 2001 a website called Asexuality.org was created, which now unites the largest asexual community, that currently comprises over 35.000 members. A decade later a Slovenian forum was created, which brings together asexual members and provides them with information and further understanding of this phenomenon that is still rather unknown in Western societies. Within the asexual community there is a diverse terminology and types of self-identifications, where the lack of sexual attraction does not necessarily mean lack of romantic attraction. In social sciences, the concept is described as sexual orientation and/or identity, while medicine diagnoses it as a pathological condition that requires treatment. Asexuality challenges the myth of the universal human desire for sex, and due to ignorance and lack of knowledge about the phenomenon, the society is sceptical and negative about it. If we compare the ways that wider society deals with other minority sexual orientations, we can draw many parallels between them and the asexual minority. In today's society, where medical discourse is extremely influential regarding wider cultural perception about sexual practices and identities, those who deviate from normative heterosexuality are consequently doomed to stigmatization. Asexual individuals face discrimination and are thus forced to use different strategies to cope with the stigma that is attributed to them by the society.

Key words: asexuality, sex, identity, hetero-normativity, stigma.

KAZALO

1	UVOD	6
2	KONCEPT ASEKSUALNOSTI	8
	2.1 Empirično raziskovanje aseksualnosti.....	8
	2.2 Aseksualnost kot spolna usmeritev.....	12
	2.3 Medicinski diskurz	12
3	ASEKSUALNOST KOT TIP IDENTITETE	15
	3.1 Koncept osebne identitete v postmoderni družbi	16
	3.1.1 Socialni konstruktivizem	17
	3.2 Oblikovanje aseksualne identitete	19
	3.3 Sprejemanje aseksualne identitete	20
	3.4 Heterogenost znotraj aseksualnosti	23
	3.5 Identiteta in kulturna ideologija.....	25
4	DRUŽBENI VIDIK ASEKSUALNOSTI KOT STIGME	28
	4.1 Neizbežnost hetero-normativnosti.....	28
	4.2 Stigma aseksualnosti.....	30
	4.3 Stigmatizacija in upravljanje s stigmo.....	31
	4.3.1 Strategije soočanja s stigmo aseksualnosti	32
	4.4 Primerjava z drugimi manjšinskimi kulturami	35
5	SKLEP	37
6	LITERATURA	39

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Dvodimenzionalni model spolne usmerjenosti	9
Slika 3.1: Pogosto uporabljene identifikacije znotraj aseksualnega diskurza	23

1 UVOD

Aseksualnost je izven biologije razmeroma nov koncept, ki se je v družboslovju dodobra uveljavil šele v zadnjih treh desetletjih. Opisuje nov pojav gibanja v družbi, kjer spolnost in seksualnost ne predstavljata prioritete v življenju posameznika, ampak nasprotno, samo-identificirani aseksualci po spolnosti ne čutijo želje ali spolne privlačnosti do katerega spola (DeLuzio Chasin 2011, 713). V aseksualnih partnerskih vezah je poudarek na romantiki in čustveni navezanosti, medtem ko se spolnih odnosov in fizičnih stikov praviloma izogibajo. Največkrat uporabljena definicija aseksualnosti tako opisuje pojav kot »pomanjkanje spolne želje in/ali spolne privlačnosti« (Bogaert 2012, 24). Sicer zelo pomanjkljivo raziskan fenomen se je razširil predvsem s pojavom interneta in spletnih strani, kjer so se povezali številni posamezniki in skupine, ki delijo svoje zgodbe in občutja »drugačnosti« od norm, ki jih narekuje družba.

V medicinskem diskurzu se aseksualnost razume kot pomanjkanje spolne želje, s tem pa kot patologijo, zaradi česar jo obravnavajo kot bolezensko stanje, potrebno zdravljenja. Vsako odstopanje od normativnosti, tega, kar medicina razume kot normalno in ne spada v kategorijo zdravega heteroseksualnega človeka, je namreč podvrženo diagnozam, ocenam in bolezenskem klasificiranju. Takšno označevanje pa se hitro prenese tudi na širšo družbo in njeno dojetje takšnih odstopanj. V diplomski nalogi izhajam iz teze, da aseksualnost postavlja pod vprašaj zdravniške in posledično heteroseksualne predstave o naravni, zdravi in reproduktivni spolnosti, zaradi česar jo obravnavajo kot posledico fizičnih, duševnih in travmatičnih dejavnikov v posameznikovi preteklosti, legitimni obstoj aseksualnosti kot spolne usmerjenosti in/ali spolne identitete pa zanikajo. Zaradi prevladujoče kulturne ideologije, ki temelji na takšnih predpostavkah, se ustvarja diskriminatorski diskurz, ki ob tem zanemara učinek negativnih posledic, ki jih ustvarja na številne posameznike. Širši družbeni kontekst oziroma t.i. hetero-normativnost dojema heteroseksualnost kot edino naravno in normalno spolno usmerjenost in identiteto, posledično pa je ta družbeno normativna in izrazito vpliva na marginalizacijo, stigmatizacijo ter raznovrstnim oblikam nasilja nad posamezniki in skupinami, ki tem predstavam družbe ne ustrezajo (MacInnis in Hodson 2012, 727). Šele z odstranitvijo homoseksualnosti s seznama duševnih bolezni s strani ameriške psihiatrične zveze je medicina izgubila diskurzivni monopol nad homoseksualnostjo, s čimer je ta lahko postala suverena spolna usmeritev (Kovačič 2012, 113). Vprašanje, ki se pojavlja, je, ali se zgodovina ponavlja na primeru aseksualnih, ki so prav tako, kot so bili nekdanji homoseksualci, podvrženi diagnozam psiholoških motenj. Vzporednice z drugimi

manjšinskimi skupinami so vidne tudi v stigmatizaciji, ki jih le-ti doživljajo, in stigmi, ki jih zaznamuje. Njihova spolna identiteta je namreč stigmatizirana, s tem pa se soočajo s številnimi diskriminacijami in situacijami, kjer so potisnjeni v nevedno uporabo raznovrstnih strategij soočanja s stigmo. Cilj diplomske naloge je analizirati aseksualnost kot razmeroma nov in malo raziskan pojav v današnji družbi; kako se izoblikuje, kako ga dojema in obravnava družba in medicina ter kako se s stigmo drugačnosti spopadajo aseksualni posamezniki.

Uvodni del diplomske naloge bo namenjen teoretični opredelitvi pojma aseksualnost, pri čemer bom predstavil nasprotujoča si mnenja znotraj družboslovnih znanosti na eni in medicine na drugi strani. Zanimalo me bo predvsem, ali govorimo o novi legitimni obliki spolne usmerjenosti. V drugem delu naloge bom predstavil koncept osebne identitete v postmodernej družbi in ga navezal na aseksualni tip (spolne) identitete, kako se ta oblikuje in sprejema ter kakšna je stopnja homogenosti identitet znotraj aseksualne skupnosti. V tretjem delu naloge bom obravnavanje aseksualnosti prenesel na širši družbeni okvir, pri čemer me bo zanimala predvsem stigma, ki se pojavlja okoli nje, posledično pa kakšne načine strategij soočanja s stigmo uporabljajo aseksualni posamezniki v vsakodnevnih situacijah. Za metodo dela sem izbral analizo sekundarnih pisnih virov avtorjev, ki so fenomen že kritično obravnavali, pri čemer si bom pomagal tudi z največjo tujo in slovensko spletno aseksualno skupnostjo pri navezavi teorij na primere. Za analizo strategij soočanja s stigmo se bom naslonil na Goffmanovo (2008) teorijo o stigmi.

Razumevanje in poznavanje različnih spolnih oblik v naši družbi je ključno, če želimo razumeti tako spolnost kot različne tip identitet, ki predvsem na podlagi le-te nastajajo in se izoblikujejo. Vsi, ki v današnji družbi izstopajo, so namreč hitro podvrženi obsojanju in diskriminaciji, ne zaradi svojih dejanj, ampak samo zaradi lastnosti, ki niso identične heteronormativnosti znotraj družbe. Ena takšnih marginaliziranih skupnosti je aseksualna, ki v današnji seksualno prepojeni družbi morda še prej kot katere druge skupnosti naleti na nerazumevanje. Ravno raziskovanje in poznavanje različnih oblik spolnosti pa je lahko ključno, da z razumevanjem spolne raznolikosti naredimo dodaten korak k spolno bolj osvobojeni družbi.

2 KONCEPT ASEKSUALNOSTI

Beseda »seksualnost« je obstajala v tehničnem žargonu biologije že leta 1800, vendar je trajalo še celo stoletje, preden so jo začeli uporabljati v približno takšnem pomenu, kot ga ima tudi danes, ko označuje seksualno oziroma spolno dejavno¹. Foucault je termin časovno uvrstil v 19. stoletje (Giddens 2000, 29). Aseksualnost pa je izven biologije razmeroma nov termin, ki se je dodobra uveljavil šele v zadnjih treh desetletjih. Kot takega ga različno definirajo in opisujejo znanstveniki in raziskovalci na različnih področjih. Medtem ko družboslovci fenomen opisujejo kot nov tip spolne usmerjenosti in/ali nov tip identitete, pa medicinska stroka v njem vidi predvsem motnjo, potrebno zdravljenja. Boljše razumevanje fenomena, njegovo kompleksnost in različnost, ki ga obdaja, so podali predvsem teoretiki s pomočjo empiričnega raziskovanja pojava.

2.1 Empirično raziskovanje aseksualnosti

Eno prvo večjih empiričnih raziskav v navezavi s seksualnostjo in aseksualnostjo je objavil ameriški seksolog Alfred Kinsey, ki je leta 1948 izdal študijo *Sexual Behaviour in the Human male*², v kateri je proučeval spolnost v tedanji družbi med moškimi v ZDA. Medtem ko je spolno usmerjenost večine udeležencev lahko razvrstil na lestvici med heteroseksualnostjo, biseksualnostjo in homoseksualnostjo, pa 1,5 % zajetih v raziskavi ni kazalo nikakršne želje po spolnih stikih. To skupino vprašanih je uvrstil pod kategorijo X in jo opisal kot individualne posameznike brez družbeno-seksualnih stikov ali odzivanj. V svojem naslednjem delu, kjer je spolnost raziskoval pri ameriških ženskah, je prav tako zasledil del vprašanih, ki po spolnosti niso kazale želje, in te prav tako uvrstil v skupino X – skupino, ki jo danes označujemo kot aseksualno (Kinsey in drugi 1948).

Kinseyev koncept je leta 1980 prilagodil Michael D. Storms, ki je ustvaril dvodimenzionalni model spolne usmerjenosti (glej Sliko 2.1), osnovan na pogostosti seksualnih fantazij in vznurjenj. Medtem ko je Kinsey spolno usmerjenost razvrstil na linearni postavitvi, kjer se biseksualnost nahaja nekje med homoseksualnostjo in heteroseksualnostjo, pri čemer je

---

¹ V tem pomenu so jo prvič uporabili v medicinski knjigi iz leta 1889, v kateri je avtor obravnaval vprašanje, zakaj so ženske izpostavljene določenim boleznim, ki jim moški niso. Seksualnost je bila v tistem obdobju vir zaskrbljenosti, ki je potreboval rešitve, pri čemer so še za posebej nenaravne veljale ženske, ki so hrepenele po spolnosti (Heath v Giddens 2000, 29).

² Kinsey je v omenjeni raziskavi spolno usmerjenost intervjuvanih razvrstil na lestvici od 0 do 6 na podlagi njihove spolne zgodovine in opisanih karakteristik. Pod 6 je uvrstil homoseksualce, pod 0 heteroseksualce, med njima pa je razvrstil biseksualce na podlagi števila njihovih spolnih aktivnosti z istim oziroma nasprotnim spolom. Lestvica predvideva, da imajo vsi ljudje visoko stopnjo interesa po spolnosti in ni nameravala zajemati aseksualnega vedenja, vendar številne ljudi zaradi nezanimanja ali kazanja nikakršne želje po spolnosti Kinsey ni mogel uvrstiti na lestvico, s čimer jih je označil kot skupino X (Kinsey in drugi 1948).

postavil 7 različnih možnih točk jakosti privlačnosti k enemu ali obeh izmed spolov, pa je Storms dvodimenzionalni model povezal z jakostjo vzburjenja, pri čemer je trem spolnim usmerjenostim (homoseksualnosti, heteroseksualnosti in biseksualnosti) dodal še četrto – aseksualno, ki je označevala posameznike, ki ne čutijo spolnega vzburjenja pri nobenem spolu.

Slika 2.1: Dvodimenzionalni model spolne usmerjenosti

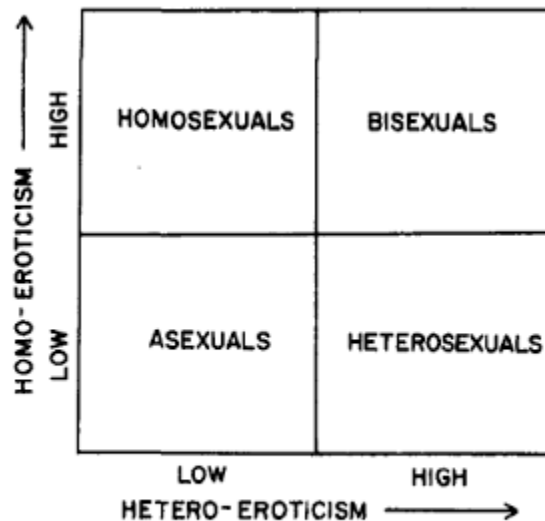

Figure 1. Four orientation categories generated by a two-dimensional model.

Vir: Storms (1980, 784).

Slika Stormsovega modela temelji na pogostosti seksualnih fantazij in vzburjenj, pri čemer se za aseksualne označuje tiste, ki so sposobni spolne stimulacije in vzburjenja, vendar nimajo želje po realizaciji le-te zaradi pomanjkanja spolnega vzburjenja do katerega od spolov. Stormsova (1980, 279) definicija aseksualnosti se je osredotočila na samo odsotnost spolne usmerjenosti, ki je okarakterizirana z nizkim homo-eroticizmom in nizkim hetero-eroticizmom, pri čemer vzburjenosti ni bilo opaziti pri nobenem spolu. Aseksualnost je na ta način definirana kot četrta spolna usmerjenost ravno na podlagi pomanjkanja spolne usmerjenosti do katerega izmed spolov.

Variacijo Stormsove definicije aseksualnosti je leta 2004 predstavil Anthony. E Bogaert³, ki je raziskoval fenomen aseksualnosti na podlagi obravnave 18.876 Britancev, pri čemer je

³ Anthony E. Bogaert je profesor in dolgoletni raziskovalec na področju aseksualnosti. O aseksualnosti je objavil že številne empirične študije (2004, 2006, 2008), o njej pa je napisal tudi knjigo »Understanding Asexuality« (2012).

vključeval moške in ženske, stare med 16 in 59 let. Posameznike je definiral kot aseksualne na podlagi tega, kako so dokončali izjavo »Spolno privlačnost sem čutil/a do ...«, pri čemer jim je bilo danih šest možnosti izbire:

- a) Samo žensk, nikoli moških.
- b) Bolj pogosto žensk, vsaj enkrat do moškega.
- c) Približno enako do žensk kot moških.
- d) Bolj pogosto moških, vsaj enkrat do ženske.
- e) Samo moških, nikoli žensk.
- f) Nikoli nisem čutil spolne privlačnosti do nobenega spola (Bogaert 2004, 281).

Skoraj 200 vprašanih (138 žensk in 57 moških) je dejalo, da nikoli niso čutili spolne privlačnosti do nobenega spola, pri čemer je Bogaert (2004) to skupino ljudi označil kot aseksualno. Statistični vzorec je tako pokazal verjetnost, da je v Veliki Britaniji 1,05 procentov ljudi aseksualnih. Na podlagi pridobljenih rezultatov je aseksualnost okarakteriziral kot pomanjkanje spolne privlačnosti, pri čemer je izpostavil, da se definicija ne nanaša na spolno aktivnost ali pomanjkanje le-te, saj nekateri aseksualci so kdaj spolno aktivni, prav tako pa številni masturbirajo⁴. V raziskavi je prav tako prišel do zaključka, da aseksualno identificirani verjamejo, da je aseksualnost biološkega izvora oziroma prenesenih genetskih značilnosti in kot spolna usmerjenosti ni stvar izbire. S primerjanjem izsledkov raziskav z tistimi, ki jih je identificiral za seksualne, pa je zaključil, da imajo aseksualci bistveno manj spolnih partnerjev, spolne odnose izkusijo kasneje (če sploh) in imajo manj pogoste spolne stike s obstoječim partnerjem (Bogaert 2006, 279). Aseksualnost tako predstavlja odsotnost tradicionalne spolne usmerjenosti, pri kateri posamezniki kažejo nizko ali nikakršno spolno privlačnost do katerega od spolov. Swash (2012) ocenjuje, da četudi raziskava ni popolna, izračunani en procent predstavlja dovolj velik dokaz in je dober pokazatelj razširjenosti aseksualnosti ter dejstva, da je to fenomen, potreben nadaljnjega preučevanja.

Bogaertova raziskava je prejela tudi številne kritike, ki so označili delež kot nezanesljiv in ne pretirano točen. Prause in Graham (2007)⁵ sta poudarila predvsem dejstvo, da je za

---

⁴ Masturbacija, ki jo nekateri jemljejo kot dokaz, da so s uporabo te spolne prakse tudi aseksualni ljudje v bistvu seksualni, ne vpliva na identifikacijo spolne usmerjenosti, saj gre pri tej za vprašanje spolne privlačnosti in ne spolnih praks, kar pomeni, da masturbacija pri vprašanju spolne usmerjenosti ni relevantna (Kovačič 2012, 111).

⁵ Nicole Prause in Cynthia A. Graham sta opravili tudi svojo raziskavo, kjer sta na podlagi 1146 samo-identificiranih aseksualcev prišli do zaključka, da aseksualci imajo bistveno nižjo željo po spolnosti, nižjo stopnjo vzburjenosti in nižjo stopnjo navdušenja nad spolnostjo, medtem ko niso odstopali od ne-aseksualcev kar se tiče želje po masturbaciji. Na ta način sta podprla idejo, da je nižja želja po spolnosti bistvena komponenta aseksualne identitete (Prause in Graham 2007, 348–349).

identifikacijo aseksualnosti uporabil samo eno anketno vprašanje, medtem ko je DeLuzio Chasin (2011) izpostavil preveliko zanašanje na podatke, ki so bili uporabljeni iz drugih raziskav in se niso nanašale izključno na aseksualnost, kar bi posledično lahko pomenilo, da je izračun 1,05 % napačen. Hinderliter je izpostavil, da lahko odgovor »Nikoli nisem čutil spolne privlačnosti do nobenega spola« namiguje na absolutnost izjave, ki ne dovoljuje fleksibilnosti okoli kategorije aseksualnosti, kar pa je nerealistično in je lahko anketirance zavedlo stran od odgovora. Problematična je prav tako že sama izjava po sebi, saj ljudje, ki še nikoli niso čutili spolne privlačnosti, posledično ne morejo identificirati oziroma vedeti, kaj spolna privlačnost je in kako se ta občuti (Hinderliter 2009, 620). Procent, ki ga je prikazal Bogaert, ni zelo zanesljiv, ker tudi ne upošteva raznolikosti znotraj slogov življenja aseksualcev in različnih identifikacij, s katero se istovetijo, prav tako pa ne upošteva dodatne identifikacije aseksualnosti znotraj treh spolnih usmerjenosti homoseksualnosti, heteroseksualnosti in biseksualnosti, pri čemer se lahko nekateri posamezniki npr. vidijo kot heteroseksualno-aseksualne, torej privlačne k osebam nasprotnega spola, vendar brez želje po spolnosti (Carrigan 2011, 463).

Pri raziskovanju aseksualnosti je potrebno opozoriti na številne pomanjkljivosti in zagate, s katerimi se soočajo raziskovalci. Kot prvo se pojavi vprašanje absolutnega proti prilagodljivim definicijam. Pomembna razlika namreč nastane, če aseksualne ljudi definiramo kot ljudi, ki nikoli ne izkusijo spolne privlačnosti, ali ljudi, ki izkusijo malo ali nič spolne privlačnosti. Drugo pomembno vprašanje je vprašanje časa. Ali jih definiramo kot ljudi, ki nikoli niso občutili spolne privlačnosti, s čimer impliciramo na dejstvo, da je aseksualnost življenjska in absolutna, ali dopuščamo možnost obdobj v času, kjer lahko aseksualnost nastopi ali kjer preneha veljati. Internetna skupnost Asexuality.org⁶ se zateka k drugi možnosti, pri čemer izpostavijo predvsem pomembnost aseksualne identitete nad samo absolutnostjo časa (Asexuality.org). Diamond (2008, 126) pa opozarja na zagato pri definiranju spolne privlačnosti, saj tudi sami raziskovalci ne morejo vedeti, kako posamezniki izkusijo spolna občutja, pri čemer je pomembno tudi merjenje čustvene orientacije kot nekaj ločenega od spolne orientacije ravno zato, ker aseksualci niso edini, pri katerih čustvena privlačnost ni enaka spolni privlačnosti. Ne nazadnje pa Prause in Graham poudarjata, da je

---

⁶ »The Asexual Visibility Education Network«, krajšano AVEN, je največja internetna aseksualna skupnost, ki jo je leta 2001 ustanovil David Jay in danes vključuje približno 35.000 članov, kjer uporabniki delijo svoje izkušnje, življenjske zgodbe in nudijo oporo in pomoč tako aseksualnim, kot tistim željnim dodatnega znanja o aseksualnosti. Sodeč po izjavah, zapisanih na spletni strani, si internetna skupnost AVEN zavzema za odprte diskusije o aseksualnosti in njenih tako seksualnih kot aseksualnih elementih oziroma dojemanju le-teh (Asexuality.org).

točka debate tudi dejstvo, da kar sestavlja samo normalno stopnjo želje po spolnosti, je domnevanje, da je neka stopnja želje po spolnosti normativna (Prause in Graham 2007, 341–342). Vso teoretično in empirično raziskovanje je tako podvrženo domnevi, da je spolna želja normativna.

2.2 Aseksualnost kot spolna usmeritev

Številni avtorji pa aseksualnost uvrščajo enakovredno kot eno izmed spolnih usmeritev. Bogaert (2012) posplošuje, da če heteroseksualnost definiramo kot seksualno orientacijo k nasprotnemu spolu, biseksualnost k obema spoloma in homoseksualnost k enakemu spolu, potem aseksualnost lahko definiramo kot usmeritev k nobenemu spolu. Na podoben način aseksualnost kot spolno usmerjenost definirajo številni drugi avtorji (Bridgeman 2007; Harris 2005; Westphal 2004; Berkow in drugi 2005). Tej opredelitvi sledi tudi skupnost AVEN, ki je na podlagi te razlage izpeljala opis aseksualne osebe, pri čemer je to »oseba, ki je spolno ne privlači noben spol in ne občuti spolne privlačnosti« (Asexuality.org). Tudi slovenska aseksualna skupnost je prevzela to razširjeno definicijo, pri čemer je aseksualna tista oseba, ki ne občuti spolne privlačnosti in/ali želje po spolnosti (Aseksualnost: Slovenski forum). Tudi zadnje raziskave v sociologiji in seksualnih vedah so se pomaknile stran od stigmatizacije stanja aseksualnosti kot bolezni ali stanja potrebnega zdravljenja, temveč fenomen raziskujejo kot potencialno spolno orientacijo. Vendar velik vpliv mnenja zahodne medicine ostaja in močno vpliva tako na aseksualno skupnost, kot na dojemanje le-te, s strani širše družbe.

2.3 Medicinski diskurz

Medicina se je predvsem skozi 19. stoletje oblikovala kot znanstveno področje, ki ima v zahodnih družbah poseben status in s tem družbeno moč v ustvarjanju normativov in »resnic« na področju seksualnosti. Skozi medicinske prakse, psihološke in psihiatrične ocene vzpostavljajo in ustvarjajo kriterije normativnosti in »normalnih« spolnih praks. S tem krepijo moč hetero-normativnosti in prepričanja, da je normalen in normativen tip spolnosti odnos moški–ženska s potencialnim namenom reprodukcije. Skozi njihovo delovanje in moč je spolnost postala domena podvržena patološkim diagnozam, posledično pa je vsako odstopanje od normativnosti potrebno intervencije in zdravljenja (Foucault 2001).

Aseksualnost je fenomenom, ki nasprotuje medicinskim normam o naravni, zadovoljujoči in zdravi reproduktivni spolnosti, na kateri temelji moderna medicina. Medicinski diskurz jo zato prek logike delitve na normalno in nenormalno uvršča v območja patologije (Kovačič

2012, 112–113). Ko medicinska stroka razglablja o aseksualnosti, jo praviloma obravnava kot bolezensko stanje, natančneje jo diagnostični in statistični priročnik duševnih bolezni (DSM-IV⁷) v ZDA definira kot hipoaktivno motnjo spolne želje – HSDD («Hypoactive Sexual Desire Disordered»⁸), ki je klasificira kot »stalno ali ponavljajoče se pomanjkanje (ali popolna odsotnost) seksualnih fantazij in želj po spolnosti«, ki posledično povzroča izrazito stisko ali medosebne težave (Brotto 2010, 221). Motnja se kaže kot posledica fizičnih in/ali duševnih dejavnikov, ki se jo povezuje z uporabo zdravil, drog, povezuje se s stresom, vzgojo, spolnimi zlorabami in nizkimi količinami testosterona, z zdravljenjem pa naj bi se spolna želja povečala (Berkow in drugi 2005, 421–422). Izpostaviti velja, da je ta oblika aseksualnosti v DSM-IV mišljena kot patološko stanje samo, ko povzroča negativne posledice, kot je osebna stika ali probleme pri interakciji z okolico. Vendar pri dejstvu, da je v družbi zaradi svojega odstopanja od normale spolnih odnosov visoko stigmatizirana, lahko vzroke osebne stiske zagotovo najdemo ravno zaradi teh normal in hetero-normativnosti družbe.

Poleg te medicinska stroka navaja tudi motnjo – Sexual Aversion Disordered (SAD), ki se jo opisuje kot nenaklonjenost in aktivno preprečevanje genitalnih spolnih stikov s spolnim partnerjem. Posamezniki, ki se jih identificira s SAD, naj bi občutili drugačne odzive na spolne dražljaje, ki povzročajo vse od zmernega strahu in pomanjkanja užitek do izjemne psihološke stiske (American Psychiatric Association 2000, 541). Tudi v tej definiciji lahko prepoznamo posameznike aseksualne skupnosti, vendar je potrebno opozoriti predvsem na napačno domnevo, da aseksualci dojemajo svoje stanje kot psihološko oziroma bolezensko stanje. Tudi v slovenski medicinski sferi in psihoanalitični stroki na aseksualnost gledajo skeptično in jo vidijo predvsem kot bolezensko in ozdravljivo stanje. Dr. med. Slavko Zihlerl (v Kovačič 2012, 113) vzroke nastanka stanja vidi v spolni zavrtosti, ki je rezultat pomanjkljive fizične in psihične razvitosti ali pomanjkanja hormonov, kar vodi do spolne motnje, pri čemer se mnenja samo-identificiranih aseksualcev in njihovega pogleda na pojav ne upošteva. Bogaert (2006, 241) pa opozarja, da aseksualnosti ne smemo enačiti z motnjami kot sta HSDD in SAD. Osebe, ki se identificirajo kot aseksualne oziroma verjamejo v aseksualnost kot spolno usmerjenost, namreč niso avtomatsko podvržene psihološkim oziroma osebnim stiskam, ki pa so potrebne za diagnozo bolezenskega stanja. Prav tako pa ne

---

⁷ DSM pri diagnosticiranju duševnih bolezni in seksualnih motenj uporabljajo zdravniki, psihiatri, psihologi in drugi strokovnjaki po svetu. Služi kot nekaj, kot takšen pa je vse do tretje izdaje tudi homoseksualnost označeval kot spolno bolezen, ker pa je DSM-III umaknil. Aseksualnost v izdaji IV se klasificira kot duševno motnjo potrebno zdravljenja.

⁸ Izraz aseksualnost v DSM-IV ni uporabljen. Izdaja DSM-III je prva vsebovala psihoseksualne motnje pomanjkanja spolne želje, ki jo je klasificirala kot t. i. »Inhibited sexual desire disordered«. V četrti izdaji pa so jo preimenovali v Hypoactive Sexual Desire Disorder (American Psychiatric Association 2000).

govorimo o nezmožnostih spolne vzburjenosti, kot je lahko pri moških npr. impotenca, ali o zavestnih odločitvah o spolni abstinenci⁹.

S prevladujočo kulturno ideologijo, ki temelji na medicinskih in psiholoških predpostavkah, kjer je spolna želja in nagon nekaj naravnega, posledično pa aseksualnost nekaj nenaravnega, se s tem ustvarja diskurz, ki popolnoma ignorira kulturne in zgodovinske posledice, ki jih takšne trditve prinašajo in povzročajo. Na učinke, ki jih ustvarja takšen medicinski diskurz in hetero-normativnost družbe, je tako potrebno opozarjati, saj lahko aseksualnost le na ta način, podobno kot homoseksualnost v preteklosti, zaradi družboslovnega preučevanja le-te izgubi oznako bolezenskega in nezaželenega stanja, pri čemer bi medicina izgubila vsaj del diskurzivnega monopola na njo. Skozi zgodovino se je tudi homoseksualnost označevalo znotraj diskurza patologije, pri čemer je bila tekom dvajsetega stoletja večinoma razumljena kot bolezen znotraj psihopatologije, posledično pa so jo poskušali zdraviti z različnimi metodami. Šele konec stoletja so dolgoletne borbe in raziskave prinesle zavrženje teorij o homoseksualnosti kot patološki, pri čemer je leta 1974 ameriško psihiatrično društvo homoseksualnost umaknilo s seznama duševnih bolezni (Patterson 1995). Mnenja psihiatrije in psihoanalitikov z navezavo na aseksualnostjo so podana z izključnim diskurzom psiholoških motenj, s katerimi se ukvarjajo in jih zagovarjajo, pri čemer pa izhajajo iz dveh napačnih domnev, da moramo vsi čutiti spolno željo in spolne aktivnosti doživljati kot prijetne in zadovoljive, ter kot drugo, da je seksualna identiteta bolj zaželena kot aseksualna. Pomembno je, da tako medicinska stroka kot širša družba (kar bom podrobneje obravnaval v četrtem poglavju), ne glede na dejavnik spolne usmerjenosti, aseksualnost začne dojemati (vsaj) kot tip identitete, kar pa nedvomno je.

---

⁹ Tisti, ki spolno abstinirajo ali se npr. zavežejo celibatu, se vnaprej odločijo, da spolnih odnosov ne bodo prakticirali zaradi religioznih ali drugačnih razlogov. Vendar v takšnih primerih ne govorimo o pomanjkanju želje po spolnosti, ki (praviloma) še vedno ostane, ampak samo o odsotnosti spolnih odnosov na podlagi lastne odločitve.

3 ASEKSUALNOST KOT TIP IDENTITETE

»Posameznik je človek, se pravi je tak kot vsi drugi, tak kot nekateri drugi in tak kot noben drug človek« (Erikson v Ule 2000a, 85).

Misel, da smo si v svojem osrčju vsi enaki, v svojih lastnostih marsikje podobni, a v svoji celoti popolnoma različni in unikatni, pogosto postavlja vprašanje: »Kdo sploh smo?« Tako lahko začnemo razmišljanje o identiteti in kaj naj bi ta bila tako na individualni kot družbeni ravni. Identiteta je konstrukcija sebe, je element subjektivne realnosti in je tako subjektivna realnost v dialektičnem razmerju z družbo; in ker se družba spreminja, se spreminja s tem tudi identiteta ter jo tako lahko opišemo kot vseživljenjski projekt (Giddens 1991, 114). Ule (2000a, 86) za identiteto pravi, da je relatiiven koncept in osebna evalvacija lastne identitete, ki ima določeno deskriptivno in ekplanatorno vrednost. To je sistem, po katerem je oseba poznana sebi in drugim, je posameznikova percepcija in kognicija sebsta. Medtem ko je sestvo aktualno, je identiteta mentalno stanje.

Judith Butler (2001) meni, da je identiteta označevalna praksa, medtem ko so subjekti posledica specifičnih, s pravili obvladanih diskurzov. Prisilna heteroseksualnost je tisti režim oblasti, ki proizvaja in ohranja subjekt s tem, ko se vpisuje na telo, ga spolno in seksualno zaznamuje in umesti v hierarhijo, ki se strukturira okoli te zaznamovanosti. To poimenuje »heteroseksualna matrica«, s čimer označuje mrežo kulturne inteligibilnosti, v kateri se naturalizirajo telesa, želje in družbena spola. Proces produkcije te matrice in njegove zgodovine označuje kot nevidne, pri čemer pravila, ki upravljajo inteligibilno identiteto, omogočajo prisilno heteroseksualnost in jo odobravajo, medtem ko ne reflektirajo določenih drugih spolnih in seksualnih identitet, ampak jih hkrati omejujejo in izključujejo (Butler 2001, 159–160). Na ta način Judith Butler heteroseksualno matrico opisuje kot model, pri katerem velja, da sta želja in spol – tako biološki kot družbeni – v medsebojni kavzalni povezavi. Binarni sistem družbenih spolov je namreč tisti, ki vzdržuje status heteroseksualnosti kot naravne in normalne.

Tradicionalni koncept identitete je temeljil na stabilnosti in homogenosti le-te, medtem ko je moderni koncept oziroma postmoderni koncept identitete po mnenju Eriksona (v Döring 2002) mišljen kot kolaž, sestavljen iz več podidentitet. S tem ko omogoča socialno prepoznavanje nas samih in tistih, ki nas obkrožajo, ter družbe, v kateri živimo, je poznavanje identitete ključno za razumevanje specifičnih fenomenov in pojavov identitet, kot je asekualna.

3.1 Koncept osebne identitete v postmoderni družbi

V postmoderni družbi se je zgodila eksplozija identitet: nacionalne, kulturne, spolne, manjšinske itd. »Temeljna sestavina sodobnega življenja je vse večja izbirnost življenjskih poti« (Ule 2008, 13). Identitete, ki nastajajo, se prevzemajo in prepletajo, ključno vplivajo na naše odločitve, dojemanja in sprejemanje okolice. Govorimo o reformiranju nekaterih tradicionalnih vodilnih identitet, na način iskanja novih pomenov tako nacionalnih kot etničnih, generacijskih, spolnih pripadnosti ipd., kar ustreza pozni oziroma reflektivni moderni (Ule 2000a, 314). Naše identitete na ta način postajajo vse bolj odprte in fluidne, kar je posledica reflektivnega projekta sebe (Beck in Beck 2006). Na ta način je posameznik v sodobni družbi primoran, da je odgovoren sam zase, kar pomeni, da je glavna značilnost nove individualizacije ne samo da ima posameznik možnost, da odloča o svojem načinu življenja, ampak da je prisiljen sprejemati odločitve. Individualizacija postavlja pod vprašaj heteronormativni in tradicionalni način življenja ter njegovo kontinuiteto, kar sociologi razumejo pod pojmom normalna biografija. Ljudje postajajo sami svoji akterji v smislu, da sami oblikujejo svoje življenjske biografije, ki postanejo izbirne (Beck in Beck 2002, 88). Odločamo se tako za specifično »identitetno ponudbo«, ki je ena izmed številnih možnih, in ne govorimo o usojenosti, genih ali vnaprej spisanih določilih (Ule 2000a, 314). Na ta način govorimo o izbiri identitete, ki ni nujno vezana na značilnosti, kot so poreklo, etična pripadnost, spol ali spolna usmerjenost itd., ampak na prosti odločitvi, kjer so ti faktorji lahko le eden izmed vzrokov pri ustvarjanju identitete, pri čemer je to proces, ki se nikoli ne zaključi, ampak poteka celo življenje.

Definicije identitete lahko razdelimo v več skupin. Nekatere se posvečajo predvsem notranjim procesom v posamezniku kot izvoru istovetnosti in identičnosti ter času, medtem ko druge zajemajo kulturne in družbene strukture ter konvencije, ki vplivajo na to, kakšni smo za druge in kakšni zase. Tretja skupina uporablja elemente obeh, pri čemer tako opisuje vplive psihološke notranjosti kot tudi vplive s družbeno-kulturnega konteksta in jih imenujemo interakcijske definicije (Ule 2000a, 85). Jenkins definira identiteto kot nekakšen mehanizem prepoznavanja in označevanja razlik in podobnosti med posamezniki, skupnostmi ter med posamezniki in skupnostmi. Pri tem ne razlikuje med osebnimi in socialnimi identitetami, temveč pravi, da je vsaka osebna identiteta hkrati tudi socialna, pri čemer druga možnost sploh ne obstaja, saj identitete razlagajo pomene, ti pa se ne ustvarjajo kar tako, ampak izhajajo iz učinkov strinjanj in nestrinjanj, konvencij in inovacij ipd., torej interaktivnega delovanja ljudi (Jenkins 1996, 4).

Osebna identiteta, ki se nanaša na posameznika, je sestavljena iz dveh delov:

- avtoidentifikacije, kar predstavlja notranja, osebna in individualna identiteta, ki jo posameznik pripiše samemu sebi in o kateri sodi, da mu pripada ter je njemu lastna, in
- identifikacije, ki je posamezniku določena s strani družbe in mu je dodeljena, priznana ali tudi vsiljena skozi položaj, ugled, pravice in dolžnosti, ki so družbeno opredeljene (Južnič 1993, 12).

Kot posameznikom, podrejenim družbenim normam in družbenem statusu, ki nam ga pripisujejo drugi, je za nas pomembna tako avtoidentifikacija kot identifikacija, ki nam jo pripišejo drugi, v določenih primerih pa lahko ravno slednja igra tudi bolj pomembno vlogo. Osebna identiteta ni nekaj danega, ampak je stalno v oblikovanju, je samoproizvod, ki ga posameznik proizvaja z nešteti vsakodnevnimi odločitvami. Hkrati pa identiteta nastane kot posledica interakcije z drugimi ljudmi in je osnovana na jeziku iz nam dostopnega kulturnega diskurza, ki ga osnujemo na naši komunikaciji z drugimi ljudmi (Burr 1995, 51). Naša subjektiviteta in identiteta, ki jo prevzamemo, je tako konstruirana na podlagi številnih diskurzov, ki so nam na voljo, medtem ko je posameznik končni proizvod in kombinacija vseh različnih družbenih diskurzov, ki ga obkrožajo in nanj vplivajo.

3.1.1 Socialni konstruktivizem

Teoretični okvir za razumevanje asexualnih identitet skozi razumevanje socialnega konstruktivizma spolnih identitete je podala Judith Butler (2001). V preučevanju seksualnosti v veliki meri izhajajo iz feminističnih teorij in idej Michela Foucaulta ter idej osvoboditev spolnosti izpod družbenega nadzora. Teorija socialnega konstruktivizma tako doumeva, da so vsi pojmi družbeno in kulturno konstruirani in umeščeni v nek kontekst, pri čemer ta ne zanika fizične izkušnje realnosti (Kamin 2006). Seksualni diskurz poraja nove načine, na osnovi katerih razmišljamo o seksualnosti, medtem ko hkrati daje kriterije in norme za izrekanje sodb o (drugačni) seksualnosti.

Karen Lovaas in Mercilee Jenkins (2007) razumeta perspektivo socialnega konstruktivizma kot izjemno pomembno za razumevanje spolne identitete v tem, da pogled seksualnosti kot socialnega konstrukta dovoljujeta raziskovalcu prepoznavanje našega sodelovanja v ustvarjanju, reproduciranju in izzivanju le-teh. Nismo le pasivni prejemniki preteklih načinov spolnih praks in norm, ampak smo aktivni – čeprav večinoma nezavedno – agenti v

konstruiranju seksualnosti skozi naše prakse in delovanje (Lovas in Jenkins 2007, 6). Tako vidimo, kako hetero-normativni konstrukti spolnosti lahko vplivajo na obnašanje, saj diktirajo kako, na kak način, zakaj in kje itd. imajo ljudje spolne odnose. Normativi so tisti, ki določajo, zakaj verjeti, da se moraš npr. pred poroko vzdrževati seksa ali imeti le enega spolnega partnerja in se z njim poročiti ipd. Vsi ti normativi ključno vplivajo na identiteto in kulturo ljudi, ki v njej živijo, se skozi njih razvijejo in po njih oblikujejo svoje spolno obnašanje ali se po drugi strani od njih razlikujejo in prevzemajo drugačne načine spolnih praks, posledično pa lahko govorimo o izstopanju in podvrženosti stigmatizaciji.

Iz stališča socialnega konstruktivizma spolnost torej ni biološko dana, ampak družbeno in kulturno skonstruirana (DeLameter in Hyde 1998). Spolnost je torej družbeni konstrukt, katerega pomen izhaja iz jezika ali diskurza; je način razmišljanja in govorjenja o obnašanjih in dejanjih, ki so mišljena kot seksualna ali aseksualna. Carabine (2004) pravi, da socialni konstruktivizem poudarja vidik družbenih pomenov, ki jih posameznik naveže na določene spolne aspekte, obnašanja, čustva, želje in partnerstva. Poleg tega pa poudarja, da je seksualnost navezana tako na posameznikove izkušnje in doživljanja na osebnem nivoju kot na družbeni ravni. »Na osebni ravni spolnost in seks lahko vzbujata različne sklope idej in čustev v nas, v povezavi z intimnostjo, zasebnostjo, užitki, vzburjenjem, željo, sramoto, privlačnostjo, starostjo, strahom, bolečino, zlorabo, kontrolo, svobodo, nevarnostjo, zadrževanjem, počutjem, telesom, ljubeznijo in čustvi« (Carabine 2004, 2). Na družbeno-kulturni ravni pa je spolnost skonstruirana tako, da služi različnim potrebam: spolnosti kot reprodukciji, intimni povezavi med partnerjema ali kot družbena kontrola« (Rye in Meaney 2007).

V nadaljevanju bom koncept identitete navezal na oblikovanje in sprejemanje aseksualne identitete, pri čemer bom izhajal iz sociološkega in postmoderne subjekta ter t. i. queer teorij¹⁰, kar pomeni, da posameznikove identitete ne bom dojemal v družbeno izoliranem ali fiksnem okviru, ampak kot fluiden proces v odnosu do drugih in okolice ter posledično aseksualne skupnosti.

---

¹⁰ Queer teorije si v skladu s postmoderno in/ali postsrukturalistično linijo mišljenja za cilj zastavljajo sistematično dekompozicijo konvencionalno poimenovanih kategorij moški/ženska, opozicij, kot je heteroseksualno-homoseksualno, in enačb v stilu družbeni spol = spolna usmeritev. V svojih pristopih pri raziskovanju zavračajo fiksirane, vrojene in univerzalne koncepcije identitete in se namesto tega zavzemajo začasne, slučajne in fluidne koncepte identitete, kjer glavno mesto zavzema koncept izvajanja. Njihovo delo temelji na pisanjih Michaela Foucaulta, Eve Sedgwick, Jonathana Katza idr. in veljajo za radikalno protiesencialistične (Walters 2005).

3.2 Oblikovanje asexualne identitete

Predpostavka, da imamo vsi ljudje seksualno željo, velja za eno od najbolj zacementiranih družbenih predpostavk (Cole 1993). Podobno meni tudi Foucault (2001), ki pravi, da seksualnost ni nekaj, kar počnemo, ampak je to identiteta posameznika. Znanstveniki na področju spolnosti teoretizirajo spolne konstrukcije seksualnosti in spolnih identitet, medtem ko je področje aseksualnosti, torej ljudi, ki ne doživljajo spolne privlačnosti ali želje po njej, manj raziskano. Raziskave so ključne za razumevanje identitete, saj kot trdi Paula Rust (1992, 366): »Medtem ko je proizvodnja identitete socialno-psihološki proces, so posledice identitete tako družbene kot politične.« Identiteta namreč ni le introspektivni proces, ampak ji daje pomen širše kulturno razumevanje identitete kot take s povezavo posameznika z drugimi, pri čemer kultura določa tudi obravnavanje z identiteto in načinom njenega (ne)sprejemanja. Spolne identitete, ki odstopajo od heteroseksualnosti, pa so podvržene stigmatizaciji in negativnim posledicam. Ule spolne identitete v pozni moderni označuje kot precej kaotične, vendar nujne socialne institucije, pri čemer s pojavi novih oblik individualizacije govorimo tudi o obremenitvi posameznika z novimi oblikami tveganj v identitetnih definicijah (Ule 2000b, 486). To, kar je novo v moderni individualizaciji, je namreč skoraj obsesivna prisila k izbirtosti in k refleksiji o tem, kaj določena identifikacija zna pomeniti v izgradnji življenjske poti človeka, kar je sestavina današnjih družbenih sistemov (Beck in Beck 2006, 230). Predvsem feministične in queer teorije so prikazale, da so identitete nestanovitne in podvržene možnosti spreminjanja, preoblikovanja in mešanja identitet. Prav tako je nestanovitna in raznolika aseksualnost, ki je ne moremo podvreči točno določenim specifikacijam, ampak jo je potrebno raziskovati v njeni raznolikosti in raznovrstnosti. Ne glede na to, kako problematično je lahko teoretiziranje in ustvarjanje specifičnih definicij aseksualnosti, obvelja dejstvo, da je kategorija aseksualne skupnosti manjšinska populacija, ki obstaja, deluje in se identificira v današnji raznoliki družbi ter je tako za boljše razumevanje potrebna dodatnega preučevanja.

Aseksualne identitete postavljajo številne dileme, saj je težko določiti mejo med seksualnim in aseksualnim. Aseksualna identiteta in/ali aseksualna spolna usmerjenost namreč ne pomenita (nujne) odsotnosti seksualnega vedenja. Scherrer (2008) meni, da identifikacija aseksualne osebe ne more biti ločena bodisi od subjektivnih pomenov, ki jih ta identifikacija prinaša za posameznike, bodisi od procesov intersubjektivnih pogajanj, skozi katere lahko nastanejo njihovi pomeni. Podobno potrjuje dajeta Prause in Graham (2007), ki pravita, da je razlikovanje med seksualnim in aseksualnim ključni del, ki vodi do nastanka oziroma

ustvarjanja asexualne identitete. Na nastanek nove identitete pa močno vpliva tudi diskurz, ki ga ima obstoječa ali primarna skupnost, ki daje okvir in temelje komuniciranju posameznikov. Z redefiniranjem tradicionalnih seksualnih obnašanj, ki jih prevzemajo in obenem tudi nekoliko spremenijo, se obnašanje skupnosti sprevrže v sivo območje seksualnosti, ki ga ni moč točno določeno definirati. Asexualne definicije in prakse seksualnosti namreč razkrivajo, da je konstrukciji spolnih aktov ali dejanj, kot sta npr. masturbacija ali poljubljanje, odvzet seksualni pomen, ki jih drugače pripisujemo tem dejanjem (Scherrer 2008, 628). Diskurz seksualnosti in fizične intimnosti se na ta način izpodbija in gradi drugačne pomene pri asexualnih identitetah, ki takšna dejanja ne nujno povezujejo s spolnostjo in seksualnostjo ampak z romanticizmom.

Paula Rust (1996, 78) spolno identiteto vidi kot definiranje samega sebe v poziciji glede na druge posameznike, skupine in institucije. Med spolno identiteto in spolno usmerjenostjo pa obstaja bistvena razlika. Medtem ko o spolni usmerjenosti lahko govorimo kot o absolutni in nesprejemljivi, pa je spolna identiteta fluidna in se lahko spremeni kadarkoli v življenju. Fluidnost spolne identitete pomeni, da se lahko gibljemo izven normativne heteroseksualne prakse in prav tako izven praks biseksualnosti in homoseksualnosti v prakse, kot so asexualnost ali kombinacije le-teh. Postmodernizem pri tem dodatno omogoča večjo vidnost spolnih identitet, ki odstopajo od heteroseksualne normativnosti. Judith Halberstam je tako premestila seksualne in spolne identitete iz »življenjskih stilov v stile, iz življenjskih dejstev v fikcije in iz fiksiranih identitet v možnosti« (Halberstam v Roof 2001, 272). Spolne identitete pa so v zahodnih družbah razdeljene po binarnem biološko-determinističnem sistemu, kjer so z njo povezani tudi pomeni spolnih vlog. Temu pravimo kompulzivna heteroseksualnost, pri čemer mora biti spolna identiteta heteroseksualna in naj bi vključevala vse po biološkem spolu razdeljene družbene vloge, s čimer se spregleda vse ostale, ki tej normativnosti in tej opciji ne ustrezajo (Kuhar 2001, 126). Zaradi tega tudi posamezniki, ki v sebi prepoznavajo lastnosti asexualne identitete, pred samim sprejetjem identitete praviloma občutijo zmedenost in osebno krizo, ravno zaradi neustreznosti družbe.

3.3 Sprejemanje asexualne identitete

Asexualni posamezniki delijo podobne socialno-psihološke procese pri sprejemanju svoje identitete kot nekatere druge marginalizirane spolne identitete (Scherrer 2008, 622). Skupno marginaliziranim spolnim identitetam je, da večina asexualcev, homoseksualcev, biseksualcev in drugih skupin vidi svojo spolno usmerjenost, posledično pa spolno identiteto

kot biološko in prirojeno, ne glede na to, da je ustvarjanje identitet družbeni konstrukt. Brown (1989, 452) je dejal, da je biti homoseksualec ali lezbijka preprosto nekaj, kar so morali ustvariti sami zase. Podobno lahko trdimo za aseksualce, kjer je proces ustvarjanja in prevzemanja identitete postopek, ki vodi v samoidentifikacijo. V nadaljevanju bom na aseksualnost navezal model Vivienne Cass, ki nastanek identitete opisuje v šestih fazah na podlagi interpersonalne kongruence med posameznikovim jazom, njegovim vedenjem in nad sprejemanjem teh dveh faktorjev s strani preostale družbe v ustvarjanju gejevskih in lezbičnih identitet.

Med vsemi faktorji obstaja kompleksen sistem interakcij, ki morajo biti medsebojno usklajene. Pred nastankom aseksualne identitete Cass (v Kuhar 2001) navaja, da je posameznik prepričan v svojo heteroseksualnostjo in ne dvomi v naravo svoje identitete, saj je le-ta družbeno pričakovana in normativna identiteta. Ko nastopijo drugačna občutenja in razumevanja, nastopi prva faza, ki jo avtorica imenuje (1) *konfuzija posameznikove identitete*. Posameznik na tej točki podvomi v svojo heteroseksualnost in obstoječo identiteto, s čimer nastopi osebna kriza in iskanje razumevanja svojega jaza. V tem času posameznik svojo drugačnost praviloma skriva pred drugimi in potrebuje čas za razumevanje, sprijaznjenje in sprejemanje svoje nove identitete.

Ko se sprijazni z aseksualno identiteto, lahko pri posamezniku nastopi naslednja faza (2) *stopnjevanje identitete*. Na tej točki posameznik občuti odtujenost od družbe, svoje družine ali prijateljev in poišče razumevanje pri posameznikih z aseksualno identiteto v želji, da bi na ta način bolje razumel dogajanje in spremembe pri sebi. Nasprotno lahko nastopi tudi fobija pred možnostjo druge identitete, kar lahko posameznik poskuša odstraniti skozi terapije in na ta način svojo drugačnost odpraviti in se vrniti v hetero-normativni okvir. V fazi stopnjevanja identitete je čas izoblikovanje novega sistema vrednot, pri čemer se to nadaljuje v tretjo fazo.

(3) *Toleranca identitete* – do časa, ko posameznik svojo novo identiteto popolnoma sprejme, je le-ta najprej primoran sprejeti in tolerirati obstoj aseksualne identitete. Predvsem z navezovanjem stikov in deljenjem zgodb z drugimi, ki se prav tako identificirajo z ne-heteroseksualno identiteto, lahko posameznik premaguje svojo drugačnost in se izgone izolaciji in alienaciji. Preden posameznik sprejme svojo novo identiteto, Kristin S. Scherrer (2008) trdi, da mora redefinirati tudi kulturne konsenze o določenih spolnih aktivnosti, kot je npr. masturbacija, ki jo širša družba vidi kot spolno dejanje.

Svojo novo identiteto posameznik sprejme v naslednji fazi poimenovani (4) *sprejemanje identitete*. Na tej točki posamezniku stiki z drugimi, ki se identificirajo na podoben način, opravičujejo obstoj asexualne identitete, pri posamezniku pa se znova vzbuja občutek normalnosti in pripadnosti. Posameznik na ta način sprejema svojo asexualno identiteto in je o njej pripravljen spregovoriti tudi z drugimi, ki se mu zdijo vredni tega zaupanja.

Normalnost, ki jo na ta način lahko občuti posameznik, se nadaljuje tudi v naslednji fazi, (5) *ponosu identitete*. Posameznik svoje identitete, ki ne ustreza hetero-normativnosti, ne vidi več kot nekaj potrebnega skrivanja ali zanikanja, ampak nasprotno lahko nastopi težnja po njenem javnem izrekanju. Posameznik lahko aktivno nastopa kot zagovornik svoje drugačne identitete, s čimer z nastopanjem proti heteroseksualnim predstavam in opozarjanju na obstoj drugih identitet prispeva pri razvrednotenju heteroseksualnosti. Posameznik v tej fazi najverjetneje tudi bolj komunicira in se družijo s predstavniki iste identitete, kar pa se praviloma preneha v času zadnje faze.

(6) *Sinteze identitete* – na tej točki posameznikova asexualna identiteta lahko postane del posameznikove osebnosti, ki pa je ne vidi več kot najpomembnejši del svoje identitete, za katerega bi čutil potrebo po izpostavljanju ali opozarjanju na njo. Izključno druženje s pripadniki iste identitete se lahko preneha, saj posameznik ne čuti več potrebe po borbi proti hetero-normativnosti (Cass v Kuhar 2001, 147–151).

Vivienne Cass (2001) pri tem dodaja, da kljub temu da so faze linearno časovno razporejene, se posamezniki lahko vrnejo v različne faze skozi različna obdobja svojega življenja. Na ta način je tudi posredno potrjena ustvarjanje identitete kot fluidnega procesa v posameznikovem življenju, ki ni dokončen proces, ampak omogoča variacije in spreminjanje identitet v posameznikovih obdobjih življenja. Pri ustvarjanju takšnih identitet, velja izpostaviti predvsem ustvarjanje novih kulturnih konsenzov, s katerimi se soočajo asexualni posamezniki znotraj asexualne skupnosti. Novi družbeni pogledi in koncepti so lahko v nasprotju z definicijami širše družbe in zavzemajo drugačne pomene, prav tako pa v ospredje skupnosti lahko postavljajo nove norme in vrednote. Ne glede na to, da govorimo o manjšem delu populacije, pa kljub temu znotraj asexualne skupnosti lahko hitro opazimo heterogenost in veliko število različnih tipov asexualnih identitet.

3.4 Heterogenost znotraj aseksualnosti

Z ustvarjanjem nove identitete ne govorimo tudi o ustvarjanju iste identitete pri posameznikih znotraj določene identifikacije. Tako kot se ustvarjajo podobnosti, prihaja tudi do različnosti in variacij znotraj skupnosti. Chasin (2009) ugotavlja, da v aseksualni skupnosti obstaja jasno in kreativno ustvarjanje besed, pomenov in diskurzov, ki jih skupnost uporablja, da pojasni in izoblikuje svoje izkušnje, odnose in s tem specificira svoje identitete. Največja internetna skupnost AVEN in največja slovenska internetna skupnost Aseksualnost: slovenski forum pri definiranju in pojasnjevanju aseksualnih identitet uporabljata številne tudi novonastale termine (glej Sliko 3.2) in njihove razlage. Izraze je preučeval Mark Carrigan (2011) na podlagi pogostosti njihove uporabe in pojavljanja, termine pa je prevedla in prevzela tudi slovenska aseksualna skupnost.

Slika 3.1: Pogosto uporabljene identifikacije znotraj aseksualnega diskurza

Sex	Sex-positive	Asexual
	Sex-neutral	Demisexual
	Sex-averse	Grey-A
	Anti-sex	A-fluid
Romance	Aromantic	Heteroromantic
	Romantic	Homoromantic
		Biromantic
		Panromantic

Vir: Carrigan (2011, 468).

Z uporabljenimi izrazi skupnost ustrezno predstavlja subjektivne realnosti, katere skušajo imenovati s specifičnimi termini (Layder v Carrigan 2011, 468). Večina terminov predstavlja zelo pogosto uporabljene pogovorne izraze, redkeje se uporabljata le izraza »sex-averse« in »a-fluid«, pri čemer se pri prvem posamezniki identificirajo kot seksu nenaklonjeni, pri drugem pa posamezniki, ki se identificirajo kot prilagodljive kar se tiče spolnih odnosov, vendar se še vedno identificirajo kot aseksualne. Osrednjo razliko gre opaziti med terminoma romantika (»romance«) in seks (»sex«), kar je lahko protislovno z vidika širše kulturne predstave o seksualnosti, ki vidi slednjega kot vrhunec prve. Aseksualna identiteta namreč

ustvarja eksplicitno romantično dimenzijo znotraj aseksualnosti, pri čemer pomanjkanje spolne privlačnosti ne pomeni tudi pomanjkanje romantičnih elementov. Številni aseksualci čutijo privlačnost, ki ji je odvzet seksualni naboj, ampak tega zamenja romantični faktor in/ali čustveni faktor, medtem ko nekateri čutijo privlačnost, ki je izključno estetskega značaja (Scherrer 2008, 636). Posledično lahko vso ostalo terminologijo razvrstimo znotraj dveh večjih skupin: »romance« in »sex«, pri čemer se pri prvi izpeljani izrazi navezujejo na romantično privlačnost, ki jo posamezniki ali čutijo ali sploh ne, medtem ko pri drugi na pogostost ali popolno odsotnost spolnih odnosov na podlagi želje po teh.

- Znotraj skupine t. i. *romantičnih aseksualcev* vidimo spreminjanje definicij spolnih orientacij, pri čemer tisti, ki se znotraj aseksualnosti identificirajo kot heteroromantiki, čutijo romantično privlačnost samo do oseb nasprotnega spola, homoromantiki samo do oseb istega spola, biromantiki do obeh spolov, panromantiki pa se ne ozirajo na biološki ali družbeni spol. Nekateri romantični aseksualci aktivno iščejo partnerske zveze, ker imajo osebno željo po bližini, druženju in emocionalni ter intelektualni povezavi, ki jih romantične zveze nudijo. Spet drugi si puščajo odprte možnosti na podlagi preteklih izkušenj romantične privlačnosti in veze aktivno ne iščejo, niti ji ne dajejo prioritete v življenju. T. i. aromantični aseksualci pa ne izkusijo romantične privlačnosti in nimajo želje po romantičnih vezah, zavračajo romantični element in jih samo kulturno dejstvo, da naj bi po njej morali imeti željo, vznemirja in deluje kot vsiljena ideja. Po zapisovanju in pripovedovanju spletnih skupnosti takšni samoidentificirani aromantični aseksualci dajejo prioriteto prijateljstvu kot pa partnerski zvezi.
- V povezavi s *spolnimi odnosi*, pa skupnost razlikuje naslednje izraze: spolno pozitivni vidijo v seksu pozitivne elemente, predvsem v elementih zdravja in razmnoževanja, ter ga želijo vsaj občasno prakticirati, čeprav po njem ne čutijo same spolne želje. Spolno nevtralni se identificirajo kot tisti, ki jih seks preprosto ne zanima, vendar so ga pripravljene ob določenih pogojih tudi kdaj prakticirati, sploh na morebitno željo njihovih partnerjev, pri čemer je Brotto (2010) izpostavil, da ga ti najpogosteje tako na spletnih straneh kot v opravljenih raziskavah opisujejo z izrazom »chore«, torej kot opravilo, s čimer mu že izrazno brišejo elemente užitka. Še manj smisla in užitkov vidijo v spolnih odnosih tisti, ki so seksu nenaklonjeni (sex-averse) ali proti seksu (anti-sex), pri čemer se jim zdi problematična že sama ideja o prakticiranju spolnega akta. Tudi tu je opaziti številne variacije, od stopenj, kjer je posameznikom ideja

spolnega akta neugodna in v spolnem aktu ne vidi pretiranih užitkov, medtem ko se nekaterim zdi že sama ideja odbijajoča. Tistim, ki so najbolj proti spolnim odnosom pa sam spolni akt predstavlja globoko stresno in gnusno aktivnost. Ena številčno večjih skupin so t.i. demi seksualci, ki doživljajo spolno privlačnost kot posledico romantične privlačnosti, vendar ne neodvisno od nje. Samo ko so čustveno povezani z osebo, lahko nastopi spolna privlačnost, ki je namenjena izključno naproti tej osebi. Naslednji izraz opisuje t. i. sive aseksualce (»grey-a«), kar je vseobsegajoč izraz, ki se nanaša na tiste, ki sodijo v območje med seksualnim in aseksualnim. Ti opisujejo fizično, a ne tudi seksualno privlačnost do drugih, kar pomeni, da ne čutijo želje po seksu, čeprav občutijo fizične užitke, ki so rezultat le-tega. Od demi aseksualcev se razlikujejo po tem, da medtem ko demi seksualci potrebujejo čustveno navezavo na osebo, preden občutijo privlačnost, sivi aseksualci lahko občutijo spolno privlačnost brez čustvenega elementa (Asexuality.org). A-fluid je najredkejši uporabljen izraz, pri čemer označuje aseksualnost kot termin, ki se uporablja za spolnost kot celoto, torej menjavanje različnih stilov znotraj aseksualnosti in variacij identitet, ki se prepletajo.

Omeniti velja, da se aseksualci ne glede na to, kako se samoidentificirajo, spopadajo z enakimi zankami pri iskanju romantičnih vez kot vsi ostali, ki se soočajo z navigacijsko lepljivim svetom socialne in čustvene intimnosti. Bistvena razlika je edino frekvenca spolnih odnosov, ki je občutno nižja ali sploh ni prisotna. Medtem, ko nekateri vidijo pozitivne učinke v spolnih odnosih, se drugi zanje odločijo samo zaradi potreb in želja partnerja, spet tretji pa se izogibajo že slehernim fizičnih in spolnih stikov itd. Znotraj aseksualnosti tako jasno obstaja heterogenost identitet, ki omogoča posameznikom dodatno identifikacijo in olajšuje komuniciranje znotraj skupnosti, kar je posledica predvsem svetovnega spleta, ki je povezal številne aseksualne posameznike.

3.5 Identiteta in kulturna ideologija

Svoja pripovedovanja številni aseksualni delijo na svetovnem spletu, ki ima velik vpliv in pomen za aseksualno skupnost. Številni opisujejo, da so šele po srečanju z aseksualnim izrazoslovjem in skupnostjo lahko resnično prevzeli aseksualno identiteto. Spletna skupnost AVEN si močno prizadeva, da se aseksualnosti ne bi videlo le kot identitete ali izbire, ampak kot biološko determinirane, prirojene lastnosti. S svojim vplivom in nudenjem informacij je za številne posameznike ravno internet olajšal odkritje ne le aseksualnega diskurza, s katerim se lahko posameznik identificira, in skupnosti, ki mu nudi podporo in sprejemanje, temveč

tudi način razmišljanja o svoji aseksualnosti kot njihove bistvene značilnosti, ki jih karakterizira (Scherrer 2008, 524). Da lahko posameznik sprejme svojo novo identiteto, mora najprej zavrniti širše sprejeto kulturno ideologijo spolnosti in seksualnosti, ki je normativna in širi prepričanje, da imajo vsi posamezniki željo po spolnosti. Po opisovanju pripadnikov spletne strani Asexuality.org številni aseksualci, ki so odrasli v zahodni kulturi, poročajo o tem, da nikoli niso niti podvomili v možnost obstoja netradicionalnih praks in možnosti, kot je aseksualnost. Posledično takšne identitete ni bilo možno prevzeti, saj je niso poznali, kar pa je lahko vodilo v nezadovoljstvo in osebno stisko, še posebej v današnji hiperseksualizirani kulturi, kjer je seksualnost prisotna praktično na vseh družbenih sferah. Obstoj in prevzem aseksualne identitete jim je ponudil zatočišče in možnost nekomformiranja imperativi sodobne normativne družbe. Tako ne govorimo več o aseksualnosti kot novi obliki spolne usmerjenosti, saj je kot takšna lahko obstajala skozi vso zgodovino, ampak govorimo o pojavu aseksualne identitete, kot tiste, ki je omogočila posameznikom, da jo prevzamejo.

Čeprav se zdita spolna usmerjenost in identiteta vzorčno povezani, pa ni nujno tako. Posameznikova spolna usmerjenost je namreč lahko npr. homoseksualna, pa bo kljub temu prevzel heteroseksualno identiteto, da se bo s tem izognil stigmati homoseksualnosti oziroma imel možnost družbeno konformnega življenja. Na isti način lahko domnevamo, da je posameznikova spolna usmerjenost aseksualna, pa vendar zaradi družbe in kulturne ideologije posamezniki ne prevzemajo aseksualne identitete in posledično o pomanjkanju ali odsotnosti spolne želje in/ali privlačnosti ne govorijo in te niti ne vidijo kot svoje spolne usmerjenosti. Identiteta pa po drugi strani ni odvisna le od intimnih občutij posameznika, temveč tudi od drugih ljudi, njihovih in družbenih predstav, odnosov in vrednostnih sodb. Če posameznik ne more izbrati svoje spolne usmeritve in to vidimo kot naravno dano, pa pri identiteti zagotovo govorimo o njenem prevzemu ali tudi zavrnitvi le-te, kar posledično aktivno vpliva na način, kako posameznika vidijo, domnevajo in vrednotijo drugi. Identiteta je danes reflektivni projekt, ki je ves čas v procesu nastajanja in razgradnje, vzporedno s spreminjajočimi se potencialnimi identitetami (Kuhar 2001, 167). V slogu teorije queer se tako izogiba fiksnim identitetam, na ta način pa aseksualno identiteto obravnavam tudi sam. Za spolno identiteto posameznika ni nujno, da se sklada z njegovo spolno usmeritvijo niti s spolnimi fantazijami ali praksami. Zahodni pogled je tisti, ki predvideva vseživljenjsko in fiksno spolno usmeritev in identiteto, vendar navsezadnje le predvideva. Novejše raziskave se vse bolj odmikajo od takšnih teorij in dopuščajo tudi možnost spreminjanja spolne usmeritve in identitete skozi čas (Clarke 2010, 159).

Za nekatere aseksualce je lahko ravno takšna samoidentifikacija nekakšen pobeg in izhod iz pričakovanj heteronormativne družbe in možnost ustvarjanja novih intimnih, pa čeprav ne nujno seksualnih razmerij. Četudi ne govorimo o obstoju aseksualnosti kot spolne usmerjenosti, pa v vsakem primeru posamezniki, ki se tako identificirajo, živijo v naši družbi in so zaradi hetero-normativnosti družbe in visoke stopnje pomembnosti seksualnosti, pod številnimi pritiski in stresi zaradi stigmatizacije le-te in odnosa, ki ga družba trenutno kaže proti temu fenomenu. Kljub temu da danes govorimo o večji izbirljivosti življenjskih poti, je sama svoboda upravljanja s svojim življenjem zgolj navidezna, saj obstaja veliko implicitnih socialnih pritiskov in omejitev, življenjskih stik in tesnobe (Ule 2008,14). S tem ko se vse več posameznikov identificira z aseksualno skupnostjo skozi internetne ali lokalne skupnosti, je pomembno spoznati tudi, kako nanje reagira širša družba, o kakšnem kulturnem razumevanju lahko govorimo in kako se s posledicami (večinoma) negativne stigmatizacije sooča aseksualna skupnost.

4 DRUŽBENI VIDIK ASEKSUALNOSTI KOT STIGME

Teoretiki, kot so Adrienne Rich, Michael Warner, Roman Kuhar idr., ki so raziskovali vpliv širšega družbenega konteksta oziroma temeljnih družbenih institucij na status in dojemanje neheteroseksualno identificiranih posameznikov in skupnosti, praviloma zaključujejo, da najrazličnejše manifestacije heteroseksualnosti kot edine naravne, normalne in posledično družbeno normativne izrazito vplivajo na marginalizacijo, stigmatizacijo in raznovrstne oblike nasilja nad posamezniki in skupinami, ki ne ustrezajo normativnim predstavam družbe, ampak zaradi svoje »drugačnosti« izstopajo. Adrienne Rich (v Ingraham 2002) trdi, da heteroseksualnost ni naravna niti neizogibna, ampak govorimo o prisilno in načrtno skonstruirani družbeni instituciji. Prisilna heteroseksualnost, ki jo omenja, vodi v institucionalizirano neenakost moči v družbi, obenem pa v diskriminacijo in netolerantnost nad posamezniki in skupinami, ki njenim direktivam ne ustrezajo. Prisilna heteroseksualnost nenehno kaznuje tiste, ki ne ustrezajo in se ne pokorijo pritiskom normativov heteroseksualnosti. Tudi aseksualni posamezniki so na ta način marginalizirani in stigmatizirani, v širši družbi pa nevidni. Kot prikazano, so s strani medicine in strokovnjakov opredeljeni kot nenaravni in deviantni, iz česar sledi družbeno spodbujena intervencija. Aseksualni posamezniki so stigmatizirani tako, da se jih predstavlja kot seksualno prestrašene, zlorabljene, psihološko pretresene in sovražno nastrojene proti spolnim odnosom. Vsiljevanje heteroseksualnih razmerij z aktivnim spolnim življenjem kot družbene norme pa kaže stopnjo družbene skonstruiranosti heteroseksualnosti, ki jo omenja Richova.

4.1 Neizbežnost hetero-normativnosti

Koncept hetero-normativnosti je uvedel Michael Warner (1993), ki jo je opredelil kot normalizirajoče procese, ki podpirajo heteroseksualnost kot elementarno obliko človeškega povezovanja in kot edini pravi model odnosov med spoloma. Ta služi kot nevidna podlaga vsej skupnosti in kot sredstvo reprodukcije, brez katerega družba ne bi obstajala. Heteroseksualnost tako vzpostavlja red, ki ga tvorijo pravila in standardizirani vedenjski vzorci, kar vzpostavlja družbeno institucijo, ki s svojimi normami ustvarja direktivo obnašanja družbe (Ingraham 2002, 74). Tako govorimo o visoko reguliranem, ritualiziranem in urejenem skupku praks. Avtor vpelje tudi termin »heteroseksualne imaginarije«, ki predstavlja romantično mišljenje o samoumevnosti in nevprašljivosti heteroseksualnosti in onemogoča kakršnokoli kritično analizo heteroseksualnosti kot organizirajoče institucije. Z uporabo tega imaginarija heteroseksualnost postane brezčasna in brez zgodovinskih variacij, s

čimer okrepi svoje reproduciranje družbenih praks, ki jo ustvarjajo (Ingraham 2002, 77). Heteroseksualnost je v današnji zahodni kulturi močna normativa, ki veže vse sfere vsakdana. Je dominantna koda družbe in opredeljuje ter na nek način tudi ustvarja našo lastno seksualnost, pa če si tega želimo ali ne (De Lauretis 1998, 42–43). Kuhar (2001) izpostavi problem hetero-normativnosti v tem, da je, kljub temu da jo institucionalizacija dela stabilno in fiksno, še vedno le družbeni konstrukt, ki se mora nenehno vzpostavljati za pravilno funkcioniranje. Če bi bila namreč naravno in samoumevno dejstvo, ne bi rabila toliko »delati na sebi« in se vsiljevati na vsa področja družbenega življenja. Razumevanje moči heteroseksualnosti in nevidnih normativov, pričakovanj in sankcij v družbi, ki jih ustvarja, je tako ključno za razumevanje posledic, ki jih ustvarja na družbenih skupinah, ki ne ustrezajo njenim direktivam in vzpostavljenim standardom. Queer teoretiki v hetero-normativnosti vidijo enega najmočnejših diskurzov v sodobni zahodni kulturi, ki se kaže v vseh družbenih sferah in promoviranju le-tega skozi družbena področja, pri čemer pa na drugi strani obsojajo in diskreditirajo razmerja, ki niso monogamna, heteroseksualna ali usmerjena k reprodukciji in ustvarjanju družine. Heteroseksualnost je institucionalizirana in predvsem univerzalna kategorija, ki v javnih diskurzih velja za edino naravno, nevprašljivo in legitimno obliko spolne usmerjenosti in tipa identitete, s čimer v širši družbi ustvarja tudi takšno normativnost.

Tako internetne kot lokalne aseksualne skupnosti si prizadevajo ustvariti svoje normativnosti, ki bi služile razvijanju in vzdrževanju prijateljstev, razmerij, navez in spontanih skupnosti za stalno obdobje. Takšne normativne skupnosti lahko služijo kot temelji in ustvarjalci norm, ki bi pomagale aseksualnim posameznikom, jih vodile in oblikovale. Jasno izjavljanje za aseksualno usmerjenega in/ali identificiranega ustvarja krizo v hetero-normativnosti, saj predstavlja nasprotje idealom in normativom, še posebej današnje družbe, ki je daje velik poudarek na spolnost in seksualnost. S prevzemom skupinske identitete bi si posamezniki na ta način lahko ustvarili nekakšen institucionalni oklep, ki bi ublažil udarce heteronormativnih diskurzov. Razvoj in obstanek skupnosti je pomemben, saj se s pomočjo le-teh številni posamezniki učijo in razvijajo svojo aseksualno identiteto ravno skozi rabo spletnih strani, blogov, internetnih skupnosti in z ustvarjanjem stikov ter deljenjem zgodb in izkušenj z drugimi aseksualci. To jim nudi uteho in pobeg stran od heteronormativnih diskurzov ter ustvarja okolje, kjer lahko posamezniki svojo identiteto normalno izražajo in povzdignejo iz statusa nenormalnosti in izstopanja. Takšna stopnja občutka varnosti in zaščite je namreč še posebno pomembna, ob želji, da svoje identitete delijo z okolico, kjer pa je povečini

aseksualnost danes nesprejemljiva in stigmatizirana predvsem zaradi njenega nepoznavanja, nerazumevanje in dojemanja le-te kot nelegitimne identitete.

4.2 Stigma asexualnosti

Goffman (2008, 155) stigmo definira kot lastnost, ki posameznika dela drugačnega od drugih v isti družbeni kategoriji in zaradi katere drugi tej osebi pripisujejo posebne lastnosti, kot so manjvreden, čuden in podoben. Stigma pomembno vpliva na posameznikov življenjski potek, saj povzroča občutke marginalizacije, socialne izolacije in segregacije, pri čemer sta vloga »normalnega« in vloga stigmatiziranega del enakega kompleksa. Goffman dodaja, da se oseba zaradi nezmožnosti kreiranja »normalne« oz. pričakovane in zaželene socialne identitete tudi sama počuti diskreditirano in lahko zaradi nedoseganja standardov sama sebi pripiše krivdo za neuspeh. Stigmatizirani posameznik stigmo zaznava namreč v istem družbeno-kulturnem okolju in ima o njej praviloma splošno enako prepričanje o identiteti kot »normalni« posamezniki. Stigmatizirani začuti, kako ga drugi ljudje vidijo zaradi njegove stigme in ga zaradi nje praviloma obravnavajo drugače, s stigmo pa se tako hitro povezuje tudi občutek sramote. Nekateri stigmatizirani začnejo nase tudi gledati skozi prizmo stigme, pri čemer se tako identificirajo s to pripisano negativno identiteto¹¹, ki povzroča stisko, nezadovoljstvo in pusti, da postane prevladujoča osebna značilnost stigmatizirani osebi in ji onemogoča razvoj drugih delov osebnosti (Coleman 1999, 208). Južnič deli stigmo na dve ravni, kolektivno in individualno, pri čemer kolektivna temelji na lastnostih članov skupine ali kolektivnih lastnostih, ki jih posameznik pridobi z vstopom v skupino, medtem ko individualna temelji na lastnostih posameznika, ki ga v določenem okolju izpostavljajo in delajo drugovrstnega (Južnič 1993, 124). Stafford in Scott (1986) sta ob tem izpostavila še dve osrednji značilnosti stigme: relativnost in kolektivnost. Relativnost pomeni, da ima lahko ista lastnost v različnih kulturah drugačne pomene, medtem ko s kolektivnostjo ne govorimo le o izključevanju sočloveka na podlagi negativnega vrednotenja, ampak tudi o razvrednotenju s strani širše družbe.

Stigma se pojavi in razvije, ko ljudje v odnosih do druge osebe ne izkazujejo spoštovanja in priznanja, kot bi jih osebi, ki bi imela značilnosti, ki so normativne in neizstopajoče za družbo. Zaradi deviantnih lastnosti in nerazumevanja pride do nespoštovanja, zasmehovanja

---

¹¹ Niso pa vse stigme negativne in ne prinašajo le negativnih posledic. Goffman (2008) navaja, da je največji paradoks stigme ta, da so lahko njene posledice za posameznika hkrati dehumanizirajoče in/ali tudi inspiracijske. Če jih stigmatizirani posameznik zna obrniti v svoj prid in iz njih izvleči spodbudo za boljše delovanje ali zaradi le-te doživlja pozitivno diskriminacijo, govorimo o pozitivnih učinkih stigme.

in poniževanja drugačnosti. Nestigmatizirani ljudje lahko namreč občutijo temelje inferiornosti do stigmatizirana posameznika, kar se vidi v socialnem zavračanju, izolaciji ter drugačnih pričakovanjih (Coleman 1999, 207). Narava stigme je družbeno-kulturna, saj temelji na kompleksnosti družbenih in medosebnih odnosov, ki soustvarjajo kriterije, v katerih je določena lastnost dojeta kot nezaželeno in manjvredno, posameznik s to lastnostjo pa lahko postane tarča stigmatizacije, pri čemer ali na takšno razumevanje stigme pristane ali pa v borbi proti njej okrog nje osredotoči svoje življenje. Stigma je konstrukt, ki ga določajo družbeno oblikovane norme, saj lastnosti same po sebi niso problematične, ampak postanejo šele, ko jih družbeno-kulturno okolje kot take tudi označi (Becker in Arnold 1986, 39–40).

Ule (1999, 199) poudarja, da je možno stigmatizirati vse človeške razlike. Pri prehodu iz enega družbenega okolja (kjer je razlika zaželena in sprejemljiva) v drugega (kjer je nezaželena in zavračajoča) pa se začnejo definirati in čutiti posledice stigme. Tako tudi aseksualnost v današnji družbi ne velja za popolnoma nekonformno družbenim pravilom. V določenih primerih je ta celo sprejemljiva, pričakovana in pripisana določenim družbenim vlogam, kot so duhovniki, otroci, starejše ženske, invalidi in osebe z motnjami v duševnem razvoju. Stigma je tako vrsta razmerja med lastnostjo in stereotipom, pri čemer je mnenje in reagiranje o njej odvisno od konteksta, v katerem se nahaja. Tista skupina, ki je dominantna oziroma ima moč nad drugo skupino, lahko praviloma narekuje in določuje, katere te razlike in lastnosti so zaželene in katere nezaželene, posledično pa stigmatizirane

4.3 Stigmatizacija in upravljanje s stigmo

Stigmatizacija temelji na diskriminaciji in velikokrat deluje zaradi vplivov stereotipov, ki posameznika zaničujejo zaradi neke lastnosti, ki jo poseduje, in jo prenesejo na celoto (Južnič 1993, 122). Stigma tako predstavlja odnos, ki se gradi zgolj zaradi določenih lastnosti, ki jih posameznik ima, in ne nujno zaradi njegovih dejanj, četudi deviantne lastnosti neposredno sploh ne vplivajo na njegovo delovanje in funkcioniranje v družbi. Vsako odstopanje od hetero-normativnosti družbe in vsaka drugačnost tako ima potencial za stigmatiziranje s strani okolice. Stigmatizirane skupine lahko ravno na podlagi lastnosti, na katerih temelji njihova stigma, oblikujejo nov sistem vrednot, posledično pa subkulturo, v kateri ta lastnost ni izpostavljena in označena kot manjvredno, drugačno ali »nenormalno«.

Goffman (2008) navaja štiri tipične odzive stigmatiziranih oseb na svojo stigmo:

- *Popravilo*: v tem primeru posameznik skuša popraviti tisto, za kar verjame, da je objektivni razlog njegove stigme (večinoma velja za stigme na podlagi fizičnih lastnosti, ki se jih domnevno da spremeniti).
- *Posredno popravilo* ali *kompensacija*: pomeni obliko posrednega popravila posameznikove stigme, pri čemer posameznik vnaša dodatne napore v to, da lahko opravlja stvari, ki jih zaradi svoje stigme praviloma ne more opravljati (npr. slepa oseba se uči športnih aktivnosti).
- *Prekinitev z realnostjo*: predstavlja reinterpretacijo svoje stigme, pri tem se posameznik oprime nekonvencionalne interpretacije, ki razlogu za stigmo pripisuje drugačno vrednost (npr. gejevske in lezbične parade ponosa).
- *Osamitev*: V tem primeru posameznik uporabi pobeg iz realnosti vsakdanjega življenja v želji, da se izogne soočanju s svojo stigmo.

Goffmanova (2008) teorija stigmatizirane identitete predstavlja enega temeljnih teoretskih konceptov, ki ga uporabljamo pri preučevanju družbene realnosti, kjer se na podlagi določenih lastnosti iz družbe izključuje posameznike in skupine. Na podlagi njegovega koncepta so se razvile tudi številne podobne teorije o stigmatizaciji, soočanju z njo in o obrambnih strategijah. Ule (2000a, 183) tako navaja naslednje strategije soočanja s stigmo:

- *Zavračanje stigme*: stigmatizirani posameznik skuša stigmo prekriti, zakriti ali voditi takšno vrsto interakcij, kjer stigma ne pride do izraza. Na ta način prikriva tiste značilnosti, ki bi lahko bile označene kot deviantne, ali se izogiba ljudem, ki bi nanje bili utegnili biti pozorni. Posameznik lahko deluje popolnoma normalno in tako svojo identiteto prekriva oziroma jo zamenjuje z družbeno-sprejemljivo identiteto.
- *Sprejem stigme*: stigmatizirani posameznik popusti, se vda in na nek način sprejme negativno identiteto s tem, da pristane na svojo pomanjkljivost.
- *Refleksija stigme*: stigmatizirani posameznik se trudi za socialno kognitivno predelavo stigme, za soočenje z razlogi za svojo drugačnost.

4.3.1 Strategije soočanja s stigmo asexualnosti

V nadaljevanju bom s pomočjo že opravljenih raziskav (Bogaert 2012; MacInnis in Hodson 2012; Scherrer 2008) ter analizo internetne skupnosti AVEN in slovenske strani Asexualnost: slovenski forum, njihova opisovanja prenesel na Goffmanovo teorijo

razčlenjene strategije soočanja s stigmo. Goffman (2008) izpostavlja pet idealno-tipskih strategij soočanja s stigmo in pred njenimi posledicami, ki se jih lahko poslužujejo aseksualni v vsakdanjem življenju: *samocenzura*, *senzibilizacija*, *resignacija*, *kompensacija* in *akomodacija*. Strategije se lahko med seboj prikrivajo in prepletajo, pri čemer se jih posamezniki lahko poslužujejo istočasno. Prve tri strategije uvrščamo v prvo Goffmanovo kategorijo (popravilo stigmatizirane identitete), medtem ko bi kompensacijo uvrstil v polje poskusa posrednega popravila stigme, resignacijo pa kot obliko prekinitve z realnostjo.

- a) *Samocenzura*: Samocenzuro v analitičnem smislu delimo na prostovoljno in prisilno, pri čemer je osnovna razlika med njima v subjektu, ki spodbuja k samocenzuri. V primeru prostovoljne samocenzure ta prihaja s strani aseksualne osebe, ki se za to odloči sama, medtem ko bi bila pri prisilni samocenzuri vsiljena s strani drugega.¹² Pripadniki aseksualne skupnosti uporabljajo samocenzuro predvsem zaradi neupoštevanja in pogostega napačnega razumevanja aseksualnosti, pri čemer je številni ne jemljejo resno in je ne vidijo kot trajne identitete ali spolne usmerjenosti. Posledično da bi se izognili stigmatiziranju, svojo aseksualno spolno usmeritev in/ali identiteto posamezniki prikrivajo. V izogibanju na ta način vidijo rešitev in pobeg stran od diskriminacije na podlagi njihove spolnosti, pri čemer s skrivanjem oziroma prikrivanjem svoje identitete ohranjajo navidezno heteroseksualnost predvsem v želji neizstopanja.
- b) *Senzibilizacija*: Kot drugo pomembno strategijo soočanja s stigmo velja izpostaviti senzibilizacijo oziroma informiranje javnosti. To je proces, ki vodi v povečano občutljivost in boljšo ozaveščenost posameznikov in družbe o nekem fenomenu kot je aseksualnost. Ravno nevednost je tista, ki pogostokrat povzroča predsodke. Dostopnost do informacij, spoznavanje fenomena in izmenjava mnenj o drugačni spolnosti bi po mnenju številnih uporabnikov strani Asexuality.org pripomogla k boljšemu zavedanju in sprejemanju aseksualnosti, kar je tudi eden od ciljev, za katere si spletna skupnost prizadeva. Številni omenjajo tudi potrebo po institucionalni senzibilizaciji, do katere naj bi prihajalo predvsem v procesih izobraževanja, posledično pa odklik od medicinskega diskurza, ki je po mnenju uporabnikov prav tako v nevednosti in je potrebna dodatnega izobraževanje o aseksualnosti.

---

¹² Tudi pri prostovoljni cenzuri velja omeniti družbeno normativnost, ki lahko posredno pomeni prisiljeno samocenzuro, saj posameznika v njo vodi družba, ki določa, koga in kako stigmatizira, medtem ko to posameznik ponotranji; posledično ne govorimo o popolnoma prostovoljni samocenzuri.

- c) *Resignacija*: »S prijatelji, katerim sem se razkrila, večjih težav nisem imela, sem se pa oddaljila od dobre prijateljice, ki je skeptična do moje identitete, ker se ne počutim dobro v družbi človeka, s katerim ne morem odkrito govoriti o precej pomembnem delu svojega življenja« (Sonja v Kovačič 2012). Ko se stigmatizirani posameznik znajde v situacijah, ki jih doživlja kot stresne, se jih ta v nadaljnjem izogiba oziroma se iz družbe ali skupnosti, kjer čuti nerazumevanje, raje izključi, saj verjame, da na obstoječo situacijo ne more vplivati. To je vidno na primeru Sonje, ki je svojo aseksualno identiteto delila z okolico. Resignacija pa ne pomeni nujno delovanja, ki ni proaktivno, saj se proaktivnost nahaja že v samem delovanju lastne zaščite, pri čemer predstavlja strategijo aktivnega upravljanja s stigmo (Kuhar in drugi 2011, 94–95).
- d) *Akomodacija*: Velja za eno osnovnih strategij soočanja s stigmo, pri čemer mislimo na različne načine upravljanja s svojo spolno usmerjenostjo in/ali identiteto posameznikov v različnih situacijah (Kuhar in drugi 2011, 95). Medtem ko v nekaterih okoljih aseksualci svojo identiteto razkrivajo in v drugih ne, s tem močno determinirajo svoj način vedenja v različnih življenjskih situacijah. Hetero-normativni prostor namreč zahteva določeno obnašanje, kjer so drugačna vedenja ali izstopanja posledično lahko tarča napadov in diskriminacije. Tako se številni aseksualci razkrijejo drugim članom aseksualne skupnosti, medtem ko v drugih okoljih svoje spolne usmeritve in/ali identitete ne izpostavljajo. Na ta način lahko govorimo o potopitvi v heteroseksualnost (Kovačič 2012, 117), pri čemer posameznik za voljo družbe prevzame heteroseksualno vlogo in držo, četudi ne čuti privlačnosti in se skrivno identificira kot aseksualec.
- e) *Kompenzacija*: Posamezniki lahko svojo aseksualnost doživljajo tudi kot manko in verjamejo, da morajo biti zaradi svoje spolne usmerjenosti in/ali identitete bistveno bolj uspešni v vseh segmentih svojega življenja v upanju, da dosežejo enake cilje kot heteroseksualci, pri čemer bi tako bili bolj družbeno sprejeti. Spolnost in seksualnost, ki je aseksualna skupnost ne vidi kot nekaj, kar bi si želeli, je posledično nekakšno opravilo in delo iz ljubezni do svojega partnerja ali samoprisila in podreditev kot način ugajanja. Spolnost ima v partnerskih vezah povezovalno in pomembno vlogo, pri čemer pa lahko za aseksualne posameznika predstavlja predvsem frustracijo, pri čemer so ti prisiljeni vložiti bistveno več truda v druge segmente življenja, da se odkupijo za svojo stigmo (Kuhar in drugi 2011, 96).

Opisanih pet idealno-tipskih strategij upravljanja s stigmo kaže vsakodnevne tegobe in dileme, s katerimi se srečujejo aseksualni posamezniki, in osebne stiske, ki pri tem nastajajo zaradi nerazumevanja ali nepoznavanja fenomena v širši družbi. Povezane so s posameznikovo stopno razkritosti okolici, družbenim kontekstom, ki ga nosi stigma in s katero deluje, prav tako pa lastnimi interpretacijami svoje aseksualnosti in pričakovanj od družbe, ki jih obdaja. Strategij se posamezniki praviloma nevedno poslužujejo, te pa se med seboj prekrivajo, pri čemer so odločitve posameznika, kako delovati in kako se obnašati v določenem trenutku, odvisne predvsem od družbene situacije, v kateri se ta v danem trenutku nahaja. Podobne strategije soočanja in upravljanja s stigmo uporabljajo tudi druge manjšinske kulture.

4.4 Primerjava z drugimi manjšinskimi kulturami

Med aseksualnostjo in drugimi manjšinami, kot je npr. homoseksualna skupnost, obstajajo številne povezave. Kot prvo tudi aseksualnost deli zgodovinske povezave z medikalizacijo, pri čemer jo ta še vedno obravnava kot bolezen¹³. Kot drugo so povezave vidne na področju identitetno-osnovljenih skupnosti, pri čemer se te ustanovljajo predvsem v želji nudenja podpore, potencialnih prijateljstev ter tudi političnega aktivizma (Rust 1992), pri čemer velja izpostaviti tudi pomen interneta, ki vsem manjšinskim skupinam nudi določeno zaščito identitete, lažji dostop do informacij in podobno mislečih, brez potrebe razkrivanja in izpostavljanja svoje podatkovne identitete. Prav tako kot druge manjšinske skupnosti ima tudi aseksualna skupnost svoje simbole¹⁴, pod katerimi se definira in predstavlja njeno subkulturo ter se udeležuje parad ponosa. Medtem ko direktno o fizičnem nasilju nad aseksualno skupnostjo večina trenutno ne poroča, pa je odziv družbe kljub temu izjemno zanikajoč in negativen. S primerjavo obeh skupnosti ne mislim minimizirati razlik med temi skupnostmi, temveč skušam le prikazati identitetno in kolektivno skupnost aseksualnosti, ki nastaja in njeno legitimnost.

Podobne vzporednice aseksualnosti in homoseksualnosti lahko vidimo tudi pri raziskovanju družbenega konteksta obnašanja dominantne družbe do manjšinske. Victor Turner (1982) je

---

¹³ Homoseksualnost je bila črtana s seznama psihiatričnih diagnoz leta 1973, pri čemer so jo nehali povezovati s psihološkimi motnjami. Hkrati s spreminjajočo se družbeno klimo, se je odnos do homoseksualnosti začel spreminjati tudi med psihologi, psihiatri in zdravniki, ki je ne razumejo več kot motnjo temveč kot eno izmed spolnih usmeritev. Homoseksualnost je bila s strani svetovne zdravstvene organizacije črtana s seznama psihiatričnih diagnoz leta 1991 (Kuhar 2001, 63).

¹⁴ Aseksualna skupnost se je avgusta 2010 na podlagi številnih anket znotraj skupnosti odločila za svoj simbol in zastavo, ki jih predstavlja. Aseksualno zastavo sestavljajo štiri barve, ki si v vodoravnih črtah od zgoraj navzdol sledijo: črna, siva, bela in vijolična.

zapisal, da ko posameznik krši heteronormativne prakse, agenti hetero-normativnosti dojamejo to osebo kot grožnjo normativom, vrednotam in zakonom družbe. Kot odziv nastali krizi ti t. i. agenti, prežeti z močjo, skušajo zajeti širjenje takšnih kršitev in vrniti kršitelja v heteronormativni *status quo*. Posledično pa, namesto da bi se soočali s pogosto težkimi posledicami socialnih kršitev, številni homoseksualni posamezniki skrivajo svojo homoseksualno identiteto in raje kot to izvajajo skripte in normale, ki heteronormativne vrednote še dodatno krepijo. Nekateri posamezniki tako cenzurirajo svoje predstave o svoji identiteti in spolnosti ter se pretvarjajo za heteroseksualce, še posebej ko se nahajajo v potencialno sovražnih okoljih. Na ta način se izognejo javnemu linčanju in lažje vzpostavljajo odnose s posamezniki v družbi ter lahko v heteroseksualnem okolju funkcionirajo. To lahko na isti način počnejo tudi aseksualci, ki uporabljajo različne strategije prekrivanja in zanikanja svoje identitete, da se izognejo negativnim odzivom prijateljev, družine in širše družbe. Aseksualci lahko čutijo pritisk, da podležejo pričakovanjem družbe, saj okvir nenormalnosti predstavlja problem tudi zaradi medikalizacije njihove identitete, medtem ko sta tako zdravljenje kot diagnoza izven njihove kontrole oziroma vpliva.

Tanja Kovačič (2012) je na podlagi raziskave zbranih pripovedi slovenske aseksualne skupnosti potegnila podobne izsledke kot tuje raziskave, pri čemer je zaključila, da so aseksualci izredno heterogena družbena skupina, ki jih družijo nekatere skupne lastnosti, kot so pomanjkanje spolne želje in/ali občutja spolne privlačnosti, doživljanje procesa spreminjanja spolne identitete, izkušnje diskriminacije in nasilja itd., pri čemer pa so njihove življenjske izkušnje primerljive z izkušnjami homoseksualcev, kjer pa velja glavna razlika, da slednja velja za spolno usmerjenost, medtem ko širši družbeni in medicinski diskurz prvo opisujeta kot motnjo. Pri soočanjih s stigmo in uporabljenimi strategijami bistvenih razlik ni opaziti (Kovačič 2012, 115). Tudi aseksualni posamezniki tako vsakodnevno doživljajo zasmehovanje, nespoštovanje, ponižanje itd. samo zaradi svojega odstopanja iz norm družbe. Lori Brotto (2010) je v svoji raziskavi zaključila, da aseksualna skupnost verjame, da če bi bila ta obravnavana kot spolna usmerjenost, bi se s tem zmanjšala tudi stigma, ki jo obdaja. Velik vpliv ima namreč že samo dejstvo, da večina ljudi o aseksualnosti sploh še ni slišala in ne verjame niti v možnost, da nekateri posamezniki spolne privlačnosti in/ali želje po spolnosti ne čutijo.

5 SKLEP

V današnji zahodni družbi spolnost in seksualnost posegata v praktično vse sfere družbenega življenja in ključno vplivata tako na posameznikovo identiteto kot na način, kako ga vidi in sprejema širša družba. Pomanjkanje želje po spolnosti je tako večini nepredstavljivo, nemogoče in nenormalno stanje, ki je potrebno zdravljenja. Ravno zaradi nenehnega povezovanja aseksualnosti z medicinskimi metodami, ki jo hitro označujejo kot patologijo in bolezensko stanje, so družboslovne vede ključne, da podajo drugačen pogled in protiutež interpretaciji tega fenomena ter razumevanje novonastale identitete. Ne glede na to, kje leži odgovor, kakšen je vzrok tega fenomena, je neizpodbitno dejstvo, da je aseksualnost nov tip identitete v naši družbi, pri čemer je zaradi svojega odstopanja od hetero-normativnosti obsojena na marginalizacijo, stigmatizacijo in negativno vrednotenje.

Družboslovne vede si niso enotne pri njeni definiciji in razlagi pojava. Obstajajo avtorji (Storms, Bogaert, Fyne, Bridgeman, Harris idr.), ki jo razlagajo kot četrto in enakovredno spolno usmerjenost poleg heteroseksualnosti, homoseksualnosti in biseksualnosti, medtem ko jo drugi obravnavajo predvsem kot tip identitete (Scherrer, Chasin, Carrigan idr.) Definiranje aseksualnosti kot spolne usmerjenosti naleti na zanko že pri sami definiciji le-te, saj naj bi aseksualnost bila spolna usmerjenost ravno na podlagi odsotnosti spolne usmerjenosti, kar istočasno pomeni, da to ni tip spolne usmerjenosti. Po drugi strani pa tisti, ki jo kot spolno usmerjenost vidijo na podlagi pomanjkanja privlačnosti do katerega spola, ne upoštevajo, da številni samoidentificirani aseksualci čutijo romantično privlačnost do nasprotnega ali istega spola, le da številni ne čutijo spolne privlačnosti in/ali želje po spolnosti. Družboslovne vede so si enotne predvsem pri identifikaciji aseksualnosti kot tipa identitete, medtem ko vprašanje, ali je to legitimna spolna usmerjenost, ostaja odprto. Jasno mnenje izraža medicina, ki jo vidi kot motnjo HSDD oziroma SAD, torej kot psihološko stanje, podobno kot so do konca 20. stoletja obravnavali tudi homoseksualnost.

Ne glede na vprašanje spolne usmerjenosti je aseksualnost zagotovo novi tip identitete, ki pa ne spada pod tradicionalne in vodilne tipe identitet v današnji družbi. Aseksualna identiteta postavlja številne dileme in vprašanja, sej je težko postaviti mejo med seksualnim in aseksualnim. Aseksualna skupnost namreč ločuje pojma romantike in spolnosti in ju ne vidi v nujni povezavi oziroma drugo kot nadgradnjo prve. Poleg tega aseksualna skupnost jasno in kreativno ustvarja nove besede, pomene in diskurze, s katerimi se samoidentificirajo in jih uporabljajo za razlago občutij. Znotraj skupnosti tako obstajajo številne definicije, kot so

heteroromantični, spolno nevtralni, seksu nenaklonjeni ipd., pri čemer lahko zaključim, da znotraj aseksualne skupnosti obstaja heterogenost tako kar se tiče privlačnosti do moškega, ženskega, obeh ali nobenega spola, prav tako pa variira jakost želje in prilagodljivost pri prakticiranju spolnih odnosov. Medtem ko so jim npr. nekateri popolnoma nenaklonjeni, so jih drugi pripravljeni prakticirati zaradi zdravja, želje po reprodukciji ali zadovoljevanju partnerja.

Ustvarjanje novih definicij partnerstev in novih identitet je vodilo tudi v odziv širše družbe, ki posameznike – v skladu z normativi heteroseksualne družbe – marginalizira in diskriminira. Posledično se je okoli aseksualnosti razvila stigma, ki vodi v nespoštovanje, zasmehovanje in ponižanje stigmatiziranih. Podobno kot pri homoseksualni manjšini se tudi aseksualna skupnost sooča z različnimi strategijami upravljanja s stigmo, pri čemer te variirajo od prikrivanja svoje resnične identitete in želje po boljši informiranosti ter institucionalni senzibilizaciji fenomena do izogibanj situacij, kjer se posameznik počuti ogroženega in prilagajanju obnašanja v različnih družbenih situacijah. Nerazumevanje družbe in stigma potiskata aseksualce v položaj, kjer morajo v različnih družbenih situacijah prilagajati svojo obnašanje in identiteto, če ne želijo izstopati oziroma biti obravnavani drugače kot heteroseksualci.

Ko bodo vladajoči diskurzi o seksualnosti končno priznali, da je to področje polno z množico konkurenčnih pomenov in prepletanj med različnimi dimenzijami spolnosti in ko bo medicina vsaj omilila moralno sodbo, ki jo izvaja nad aseksualnostjo, bo tudi družba lahko naredila dodaten korak k temu, da postanemo resnično spolno osvobodjena družba. Kot pravi Rubin (1993, 193): »Telo, možgani, genitalije in sposobnost komunikacije so vsi potrebni faktorji pri človeški spolnosti. Vendar ti ne določajo njene vsebine, izkušenj ali institucionalnih oblik. Če želimo biti spolno osvobodjeni, moramo raziskovati in ceniti protislovja in podobnosti v vsebini in izkušnjah, pri čemer pa se moramo zavedati institucionalnega nadzora, ki poskuša prezreti, ignorirati in/ali zanikati obstoj protislovij v želji po univerzalni in enotni obliki spolnosti.« Družboslovne vede so tiste, ki vladajočim normativom in diskurzom nudijo protiutež in skrbijo, da tudi posamezniki, ki izstopajo, dobijo svoj glas in posledično z razumevanjem vsaj nekaterih, zaživijo morda nekoliko svobodneje.

6 LITERATURA

American Psychiatric Association. 2000. *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: Fourth Edition*. Washington, DC: American Psychiatric Association.

Aseksualnost: Slovenski forum. Dostopno prek: <http://asslo.mojforum.si/> (22. avgust 2013).

Asexuality.org. Dostopno prek: <http://www.asexuality.org/home/> (22. avgust 2013).

Beck, Elizabeth G. 2002. *Reiventing the family: in search of new lifestyles*. Malden, Mass: Polity Press.

Beck, Ulrich in Elisabeth G. Beck. 1996. Individualizacija in tveganje svobode. Perspektive in nasprotja k subjektu usmerjene sociologije. *Teorija in praksa* 33 (5): 817–838.

--- 2006. *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Berkow, Robert., Mark H. Beers in Andrew J. Fletcher, ur. 2005. *Veliki zdravstveni priročnik za domačo uporabo*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Bogaert, Anthony F. 2004. Asexuality: prevalence and associated factors in a national probability sample. *Journal of Sex Research* 41 (3): 279–287.

--- 2006. Toward a conceptual understanding of asexuality. *Review of general psychology* 10 (3): 241–250.

--- 2012. *Understanding asexuality*. Lanham, Maryland: Rowman Littlefield Publishers, Inc.

Bridgeman, Shelly. 2007. *No sex please, we're asexual*. Dostopno prek: http://www.nzherald.co.nz/lifestyle/news/article.cfm?c_id=6&objectid=10455823 (22. avgust 2013).

Brotto, Lori A. 2010. The DSM diagnostic criteria for hypoactive sexual desire disorder in women. *Archives of Sexual behaviour* 39 (2): 221–239.

Brown, Laura S. 1989. New voices, new visions: Toward a lesbian/gay paradigm for psychology. *Psychology of Women Quarterly* 13 (4): 445–458.

Burr, Vivien. 1995. *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Butler, Judith. 2001. *Težave s spolom: feminizem in subverzija identitete*. Ljubljana: Založba Škuc.

Carabine, Jean. 2004. *Sexualities, personal lives and social policy*. Bristol, England: The Policy Press.

Carrigan, Mark. 2011. There's more to life than sex? Difference and commonality within the asexual community. *Sexualities* 14 (4): 462–478.

Carrol, Jayson M. in Marta K. Alena, ur. 2008. *Psychological sexual dysfunctions*. New York: Nova Biomedical Books.

Chasin, CJ. 2009. *Amoeba in ther habitat. The asexual community: An ecological and discursive perspective*. Dostopno prek: http://www.asexualexplorations.net/home/documents/Amoeba_Chasin_2009.pdf (22. avgust 2013).

Clarke, Victoria. 2010. *Lesbian, gay, bisexual, trans & queer psychology: an introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.

Coleman, Lerita M. 1999. Stigma – razkrita enigma. V *Predsodki in diskriminacije: izbrane socialno-psihološke študije*, ur. Mirjana Ule, 198–216. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

De Lauretis, Teresa. 1998. *Film in vidno*. Ljubljana: ŠKUC.

DeLameter, John D. in Janet S. Hyde. 1998. Essentialism vs. social constructionism in the study of human sexuality. *Journal of sex research* 35 (1): 10–18.

DeLuzio, Chasin CJ. 2011. Theoretical issues in the study of asexuality. *Archives of Sexual Behaviour* 40 (4): 713–723.

Diamond, Lisa M. 2003. What does sexual orientation orient? A biobehavioral model distinguishing romantic love and sexual desire. *Psychological review* 110 (1): 173–192.

--- 2008. *Sexual fluidity: Understanding women's love and desire*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Döring, Nicole. 2002. *Identity Theories*. Dostopno prek: <http://jcmc.indiana.edu/vol7/issue3/doering.html#Identity> (22. avgust 2013).

Foucault, Michel. 2000. *Zgodovina seksualnosti*. Ljubljana: ŠKUC.

Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Stanford: Stanford University Press.

--- 2000. *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Založba/ *cf.

Goffman, Erving. 2008. *Stigma: zapiski o upravljanju poškodovane identitete*. Maribor: Aristej.

Harris, Lynn. 2005. *Asexual and proud*. Dostopno prek: <http://www.salon.com/2005/05/26/asexual/> (22. avgust 2013).

Hinderliter, Andrew C. 2009. Methodological issues for studying asexuality. *Archives of sexual behavior* 38 (5): 619–621.

Ingraham, Chrys. 2002. *Heterosexuality is just not normal!* Dostopno prek: <http://www.ffzg.unizg.hr/socio/portal/images/PDF/2009/irvin/Ingraham008.pdf> (22. avgust 2013).

Jenkins, Robert. 1996. *Social identity*. London: Routledge.

Južnič, Stane. 1993. *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kamin, Tanja. 2006. *Zdravje na barikadah: dileme promocije zdravja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kinsey, Alfred C., Wardell B. Pomeroy in Clyde E. Martin. 1984. *Sexual behavior in the human male*. Philadelphia: W.B. Saunders Co.

Kovačič, Tanja. 2012. *Biti asekstualen v heteronormativni seksualizirani družbi*. Dostopno prek: http://www.etno-muzej.si/files/etnolog/pdf/Etnolog_2012_22_Kovacic_Biti.pdf (22. avgust 2013).

Kuhar, Roman. 2001. *Mi, drugi: oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: ŠKUC.

--- 2010. *Intimno državljanstvo*. Ljubljana: ŠKUC.

Kuhar Roman, Neža Kogovšek Šalamon, Živa Humer in Simon Maljevac. 2011. *Obrazi homofobije*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Lovaas, Karen in Mercilee M. Jenkins. 2007. *Sexualities & communication in everyday life: a reader*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.

- Macinnis, Cara C. in Gordon Hodson. 2012. *Intergroup bias toward »Group X«: evidence of prejudice, dehumanization, avoidance, and discrimination against asexuals*. Dostopno prek: <http://gpi.sagepub.com/content/early/2012/04/20/1368430212442419> (22. avgust 2013).
- Patterson, Charlotte J. 1995. *Lesbian and gay parenting*. Dostopno prek: <http://www.apa.org/pi/lgbt/resources/parenting.aspx> (22. avgust 2013).
- Prause, Nicole in Cynthia Graham. 2007. Asexuality: Classification and Characterization. *Archives of Sexual Behavior* 36 (3): 341–356.
- Roof, Judith. 2001. Postmodernizem. *Časopis za kritiko znanosti* 29 (202–203): 269–277.
- Rothblum, Esther D. in Kathleen A. Brehony, ur. 1993. *Boston marriages: Romantic but asexual relationships among contemporary lesbians*. Amherst: The University of Massachusetts Press.
- Rust, Paula C. 1992. The politics and sexual identity: Sexual attraction and behavior among lesbian and bisexual women. *Social Problems* 39 (4): 366–386.
- 1996. Sexual identity and bisexual identities: The struggle of self-description in a changing sexual landscape. V *Queer Studies: A lesbian, gay, bisexual and transgender anthology*, ur. Brett Beemyn in Mickey Eliason, 64–86. New York: New York University Press.
- Rye, Barbara J. in Glenn J. Meaney. 2007. The pursuit of sexual pleasure. *Sexuality and culture* 11 (1): 28–51.
- Scherrer, Kristin S. 2008. Coming To An Asexual Identity: Negotiating Identity, Negotiating Desire. *Sexualities* 11 (5): 621–641.
- Stafford Mark C. in Richard R. Scott. 1986. Stigma, deviance and social control. V *The dilemma of difference*, ur. Stephen C. Ainlay., Gaylene Becker in Lerita M. Coleman, 77–91. New York: Plenum Press.
- Storms, Michael D. 1980. Theories of sexual orientation. *Journal of personality and social psychology* 38 (5): 783–792.
- Swash, Rosie. 2012. *Among the asexuals*. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2012/feb/26/among-the-asexuals> (22. avgust 2013).
- Turner, Victor. 1982. *From ritual to theatre: The human seriousness of play*. New York: PAJ.

Ule, Mirjana. 1999. *Predsodki in diskriminacija*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2000a. *Sodobne identitete: v vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2000b. *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2008. *Za vedno mladi?* Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Walters, Suzanna D. 2005. From Here to Queer: Radical Feminism, Postmodernism, and the Lesbian Menace.. V *Queer Theory*, ur. Iain Morland in Annabelle Willox, 6–21. New York: Palgrave Macmillian.

Warner, Michael. 1993. *Fear of a queer planet: queer politics and social theory*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Westphal, Sylvia P. 2004. *Glad to be Asexual*. Dostopno prek: <http://www.newscientist.com/article/dn6533-feature-glad-to-be-aseexual> (22. avgust 2013).